

HOSGELDİNİZ

TOPLUM ve SAĞLIK

Prof. Dr Ahmet SALTİK

MD, BSc, LLM

Atılım Üniv. Tıp Fak.

Halk Sağlığı Anabilim Dalı

www.ahmetsaltik.net

Atılım Üniv. Sağlık Bil. Fak. Çocuk Gelişimi Bölümü

2023-24 Bahar Dönemi, Ankara

Dersin amaçları ve öğrenim hedefleri-1

Saygın öğrencilerimiz !

1. Öğren(i)ciye, **Halk Sağlığı** bilim dallarının ana uğraş alanlarını tanıtmak ve ilgili temel kavramları kazandırmak.
2. Çağımızda öncelikli sağlık hizmetinin, giderek artan biçimde, *sağlığın korunması ve geliştirilmesi* olduğunu; sağaltım ve esenlendirmenin bunun ardından gelmesi gerektiğini benimsetmek.

Dersin amaçları ve öğrenim hedefleri-2

3. **Toplum Hekimliği, Topluma Hekimlik,**
tüm halkın sağlığı.. gibi hekimliğin toplumsal
ve etik boyut ve hedeflerinin işlenmesi.
4. Sağlığın **ok etmenli bir sistem** / olgu olduğu,
mutlaka **takım çalışması** gerektirdiği;
sağlık hizmetlerinin *koruyucu + iyileştirici +
esenlendirici + sosyal tıp* önlemleri bütünlüğünün
kavranması (**Tümelci anlayış**).

Dersin amaçları ve öğrenim hedefleri-3

5. Sağlıklı olmanın doğuştan kazanılan bir **insanlık hakkı** olduğu, *herkesin* erişilebilecek en üst düzeyde sağlıklı olma **TEMEL HAK**kının bulunduğu, kişinin sağlığının toplumu çok yakından ilgilendirdiği.. bilimsel (*tıbbi, ekonomik*) ve **etik** gerçekliklerinin işlenmesi.
6. Tıp ve sağlık bilimleriyle (*biyomedikal bilimler*) Halk Sağlığı Biliminin ilişkileri bütünselinin felsefe ve uygulama olarak kavratılması..

Sağlık hizmetlerinin tarihi :

“insanlık tarihi ölçüsünde eskidir”.

**Gerçekten insanlar,
varoluşlarından bu yana
sağlık sorunlarına çözüm aranişı
içinde olmuşlardır.
İlkçağlarda sağlık sorunları
acı veren hastalıklar ve yaralanmalarla
yüksek düzeyde ölümlerdi.**

Ne var ki;

**hastalıkların nedenleri hakkında
ilkel insanın doğallıkla hiçbir fikri yoktu.
Yaşadıklarını, başkaldırmasız kabullenerek
doğaüstü güçlere bağlamaktaydı.
Yağmur yağdıran, seller akıtan,
güneşi doğuran ve de batıran,
deprem yapan... tanrı ya da tanrılar
-hiç sorgulamasız- hastalıkların da, ölümlerin de
biricik sorumlusu olmalıydı!**

Nitekim Eski (Antik) Yunan'da,
açıklanamayan her doğa olayına sorumlu
bir “**tanrı atanma**” mıydı?

Aşktan, savaştan, sağlıktan,
hatta güzellikten sorumlu bir dizi tanrı,
Yunan Mitolojisi'nin şanlı kahramanları
değil miydi? Yunanlar, baş edemedikleri
sağlık sorunlarını da bu işe özgüledikleri
-bu amaçla atadıkları- Aesculap'ın kızı
Tanrıça **Hygeia**'ya yüklememişler miydi?

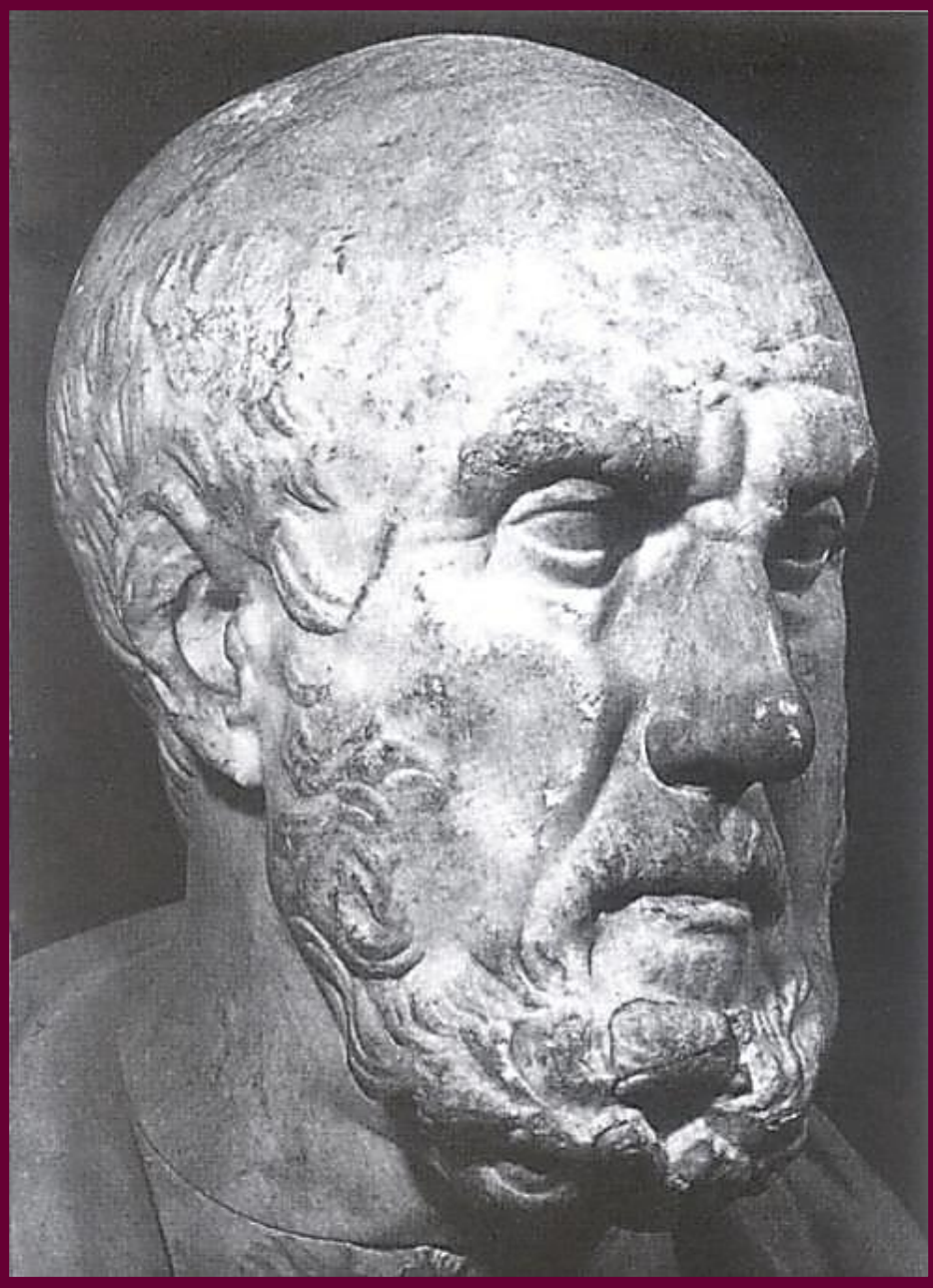
Ne var ki,
Tanrıça Hygeia'nın
tüm çabalarına (!?)
karşın;
ilk çağlarda
Yunan halkının
ortalama yaşam süresi,
-mezar taşlarına göre-
30 yılı aşamamıştı !

Şu söz ne denli lirik değil mi ?

***Var olmak yetmez;
yaşamak ,
sağlıklı yaşamak
demektir.***

Ozan Ariphon [M.Ö. 6. yy.]

HİPOKRAT

(İÖ 460-377)

Bilimsel
hekimliğin
başlangıcı..

Hipokrat'a gelene değin sağlık olaylarının açıklaması doğaötesi (*metafizik*) güçlerle yapılmaya çalışılmıştır. Hipokrat ile birlikte insan organizmasındaki hastalıkların ve denge bozukluklarının nedeni olarak ilk kez somut gerekçeler ve mekanizmalar ileriye sürülmüştür: **İnsan bedenindeki 4 "humor" (sıvı) -kan, balgam, kara ve yeşil safra** arasındaki denge bozuklukları hastalıkların nedenidir. Hatta bataklılarda üreyen pis kokular, gerçekte gözle göremediğimiz küçük canlıların (germ, mikroorganizma) ürünüdür ve **bunlar hastalıkların nedenidir (Miasma Kuramı).**

İşte böyle düşünüyordu Hipokrat..

"Yer, Hava, Su" adlı yapıtında, bu 4 humor arasında bir "homeo-stazis" ten (iç denge) söz ediyordu.

İleri sürdüğü **Miasma Kuramı, yüzlerce yıl sonra**

1851'de Paris'te toplanan ilk uluslararası

sağlık kongresinde aylarca tartışılan konu olmuştur.

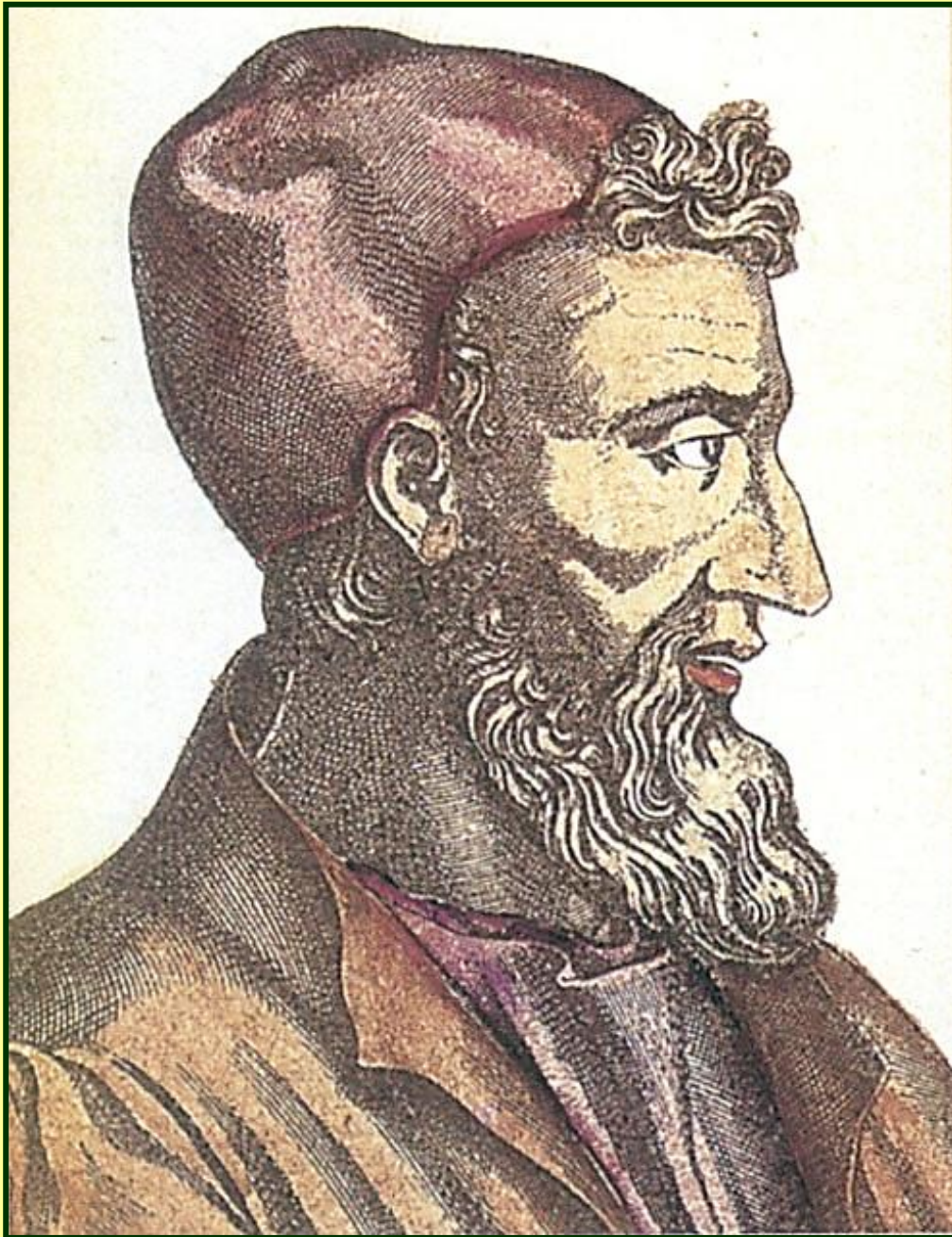
Etyolojiye dayalı sağaltım çağına kolay gelinememiştir.

(Termometre 1798'de, par-enteral enjeksiyon

1845'te bulunmuştur.)

Hekimliğin temel amacı;

**Kişilerin çevrelerine
-yaşadıkları topluma- uyumlarını
sürdürmek ve hastalık nedeni ile
çevreye uyumlarını yitirenlerin,
bu uyumlarını sağlamaktır.**

BERGAMA'LI
GALEN
(is 130-201)

**Mistisizmden
sıyrılmada
önemli ad..**

Kâhhal ve Berberler..

Sonraları, bu tür görgül (*ampirik*) yollarla deneyim kazanan kimileri, bir bölüm hastalıkların sağaltımını (iyiletim, sağaltma, tedavi) üstlenir oldular.

Örn. *kâhhallar* göz hastalıklarıyla, “berber”ler cerrahi hastalıklarla uğraşmaya başladılar.

Bu süreç, tarihsel akış içinde hekimlik mesleğinin doğuşudur.

Thomas More

(1477-1535)

500 yıllık ütopya..

Laik düşünceli
papaz ve hukukçu.

8. Henri'nin
idam kararına
boyun eğmeyen
onurlu düşünür..

Thomas More'un "Sosyal adalet düşü"

19. yy'a geçmeden, Thomas More'a ve Rönesans'a değinmek yerinde olacaktır :

- İnsanların sağlığı korunuyor.
- *Bol ve temiz su var.*
- Evlenme muayenesi yapılıyor.
- *İşsizlik sigortası kurulmuş.*
- Sağlık dahil, herkesin tüm sosyal hakları var.

Korunma bilincinin yeşermesi..

Kuşku yok ki,
bu dönemde temel tasa,
rahatsızlık veren, acı ve ızdırap doğuran
sağlık sorunlarının (=hastalıkların) giderilmesi;
yani **sağaltım**ıdır.

Henüz bu hastalıklardan
nasıl ***korunulabileceğine*** ilişkin
düşünsel bir filiz kafalarda yoktur.

Sağlığın geliştirilmesi

Henüz bu hastalıklardan nasıl **korunulabileceğine** ilişkin düşünsel bir filiz kafalarda yoktur.

Hele ***sağlığın geliştirilmesi*** ve olası olan en üst düzeye ulaştırılması..

Dolayısıyla sağaltıcı hekimlik, yeryüzünde öncelikle gelişen tıp alanı olmuştur ve bu durum neredeyse 19. yy'a değin böyle süregelmiştir.

Sağlığın korunması ve geliştirilmesi

Oysa günümüzde
sağlığın korunması ve geliştirilmesi
(health promotion and prevention)

sağaltımdan çok önce geliyor.

***Bir bakıma sağaltıcı tıp,
ömrünü dolduruyor..***

1724'te Paris Tıp Fakültesi'nde
Cerrahi Kürsüsü kurulmasına
“hekimler” sert tepki göstermişlerdi !

Rönesans Sağlıksız! (1)

Ortaçağ öncesinde Türk tıbbı dünyanın önderidir.

Ortaçağ'da Avrupa karanlığa sürükleniyor..

Bilim Kilise'nin gölgesinde kalıyor.

Yaşama dogmalar (*hurafeler*) egemen.

Us (akıl) kör inancın, bilim de sözde dinin tutsağı..

Öte yandan **veba salgını** nüfusu kırıyor.

Londra'da nüfus yarılanıyor!

Dünyada 62 milyon insan **kara ölüm (veba)**

yüzünden telef oluyor.

Pislik, dinsel dogmalar yaşama egemen...

Rönesans Sağlıksız! (2)

Kilise, para karşılığında
Endülüjans kağıtlarıyla günah bağışlıyor,
cennete tapu kesiyor!

Hıristiyanlıkta sağlığa ilişkin kurallar yok.
Ne talihsizlik ki, Rönesans da sağlığa birşey
katmıyor. **Rönesans Sağlıksız (!)**..

Gerçekte din ile ilgisi kalmamış,
yozlaştırılmış kimi dogma ve inançlara
Hıristiyanlık adına sahip çıkılıyordu..

Bilimsel Keşifler Çağı..

Daha sonra

Bilimsel Keşifler Çağı başlıyor.

Buhar gücünün keşfi ile yelkenlilerin yerini motorlu gemilere bırakması ve hızlanan, artan ulaşım olanakları ve bunların getirdiği

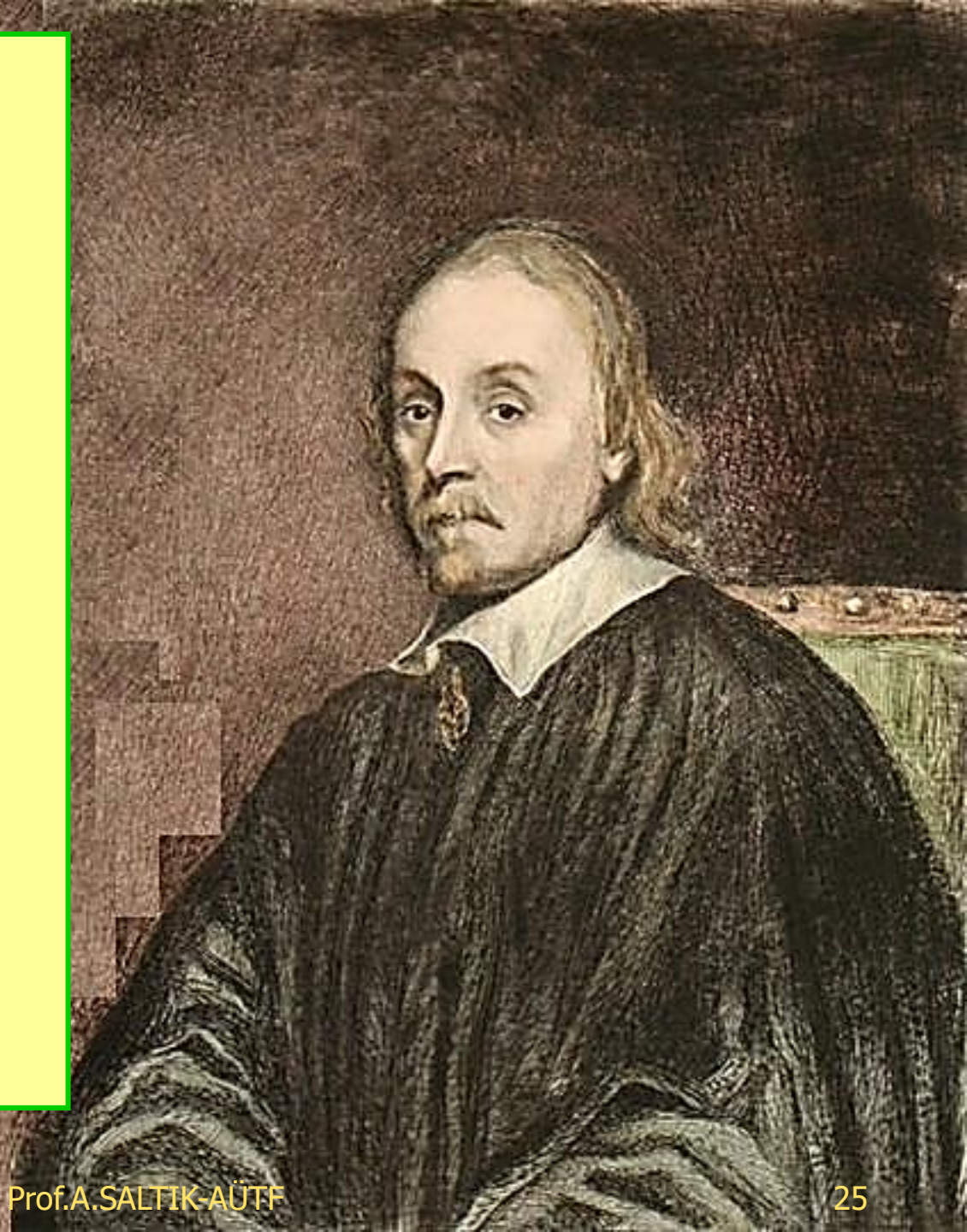
pandemiler (*kıtalar arası salgınlar*)

tarih sahnesine çıkıyor..

William Harvey (1578-1657)

Tıbbı,
büyücülük ve
mistisizmden
kurtardı.

Kan dolaşımını
buldu..

**ROBERT
HOOKE**
(1635-1703)

**Mikroorganizma
kavramı..**

JAMES LIND
(1716-1794)

**Vitamin
kavramı**

Johann Peter FRANK (1745-1821),
Halk Sağlığı'nın ilk adlarından dır.
Sağlık Polis Hizmetleri adlı
6 ciltlik bir yapıt üretmiştir

(Polis eski Yunanca'da Site ya da Şehir Devleti'dir).

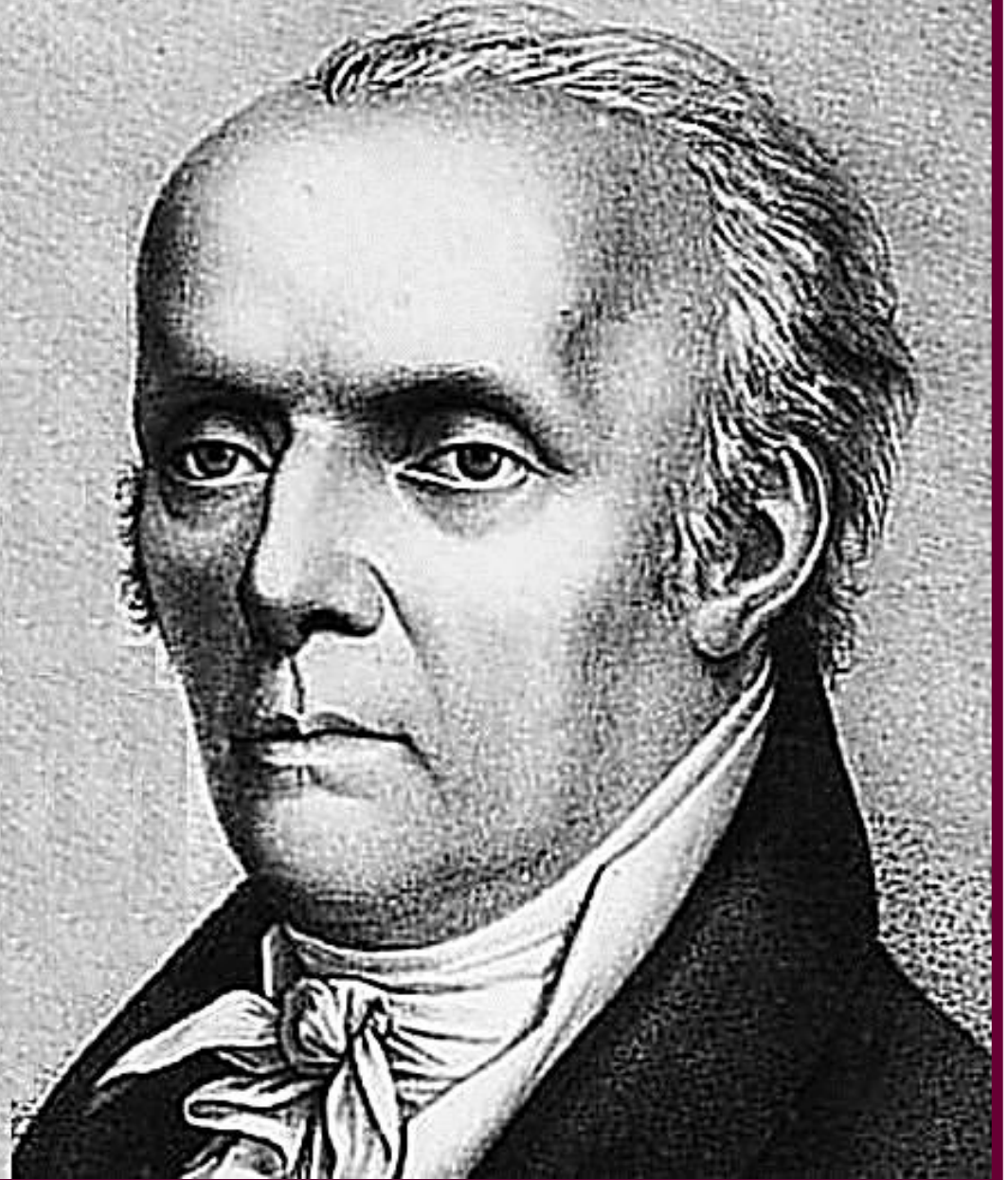
Bu görkemli yapıtında Frank, şu görüşleri işlemektedir :

**Kralın, hükümetin en büyük serveti,
tebasıdır (halkı, ulusu). Dolayısıyla Kral,
onların sağlığını koruma yükümündedir.**

**Devlet, yaşamı uzatıp, halk sağlığını korumak için
her önlemi almalıdır.**

“Kralın
baş hizmeti,
uyruğunun
sağlığını
korumaktır.”

**Johann
Peter Frank**
(*Almanya*
1745-1821)

EDVARD JENNER

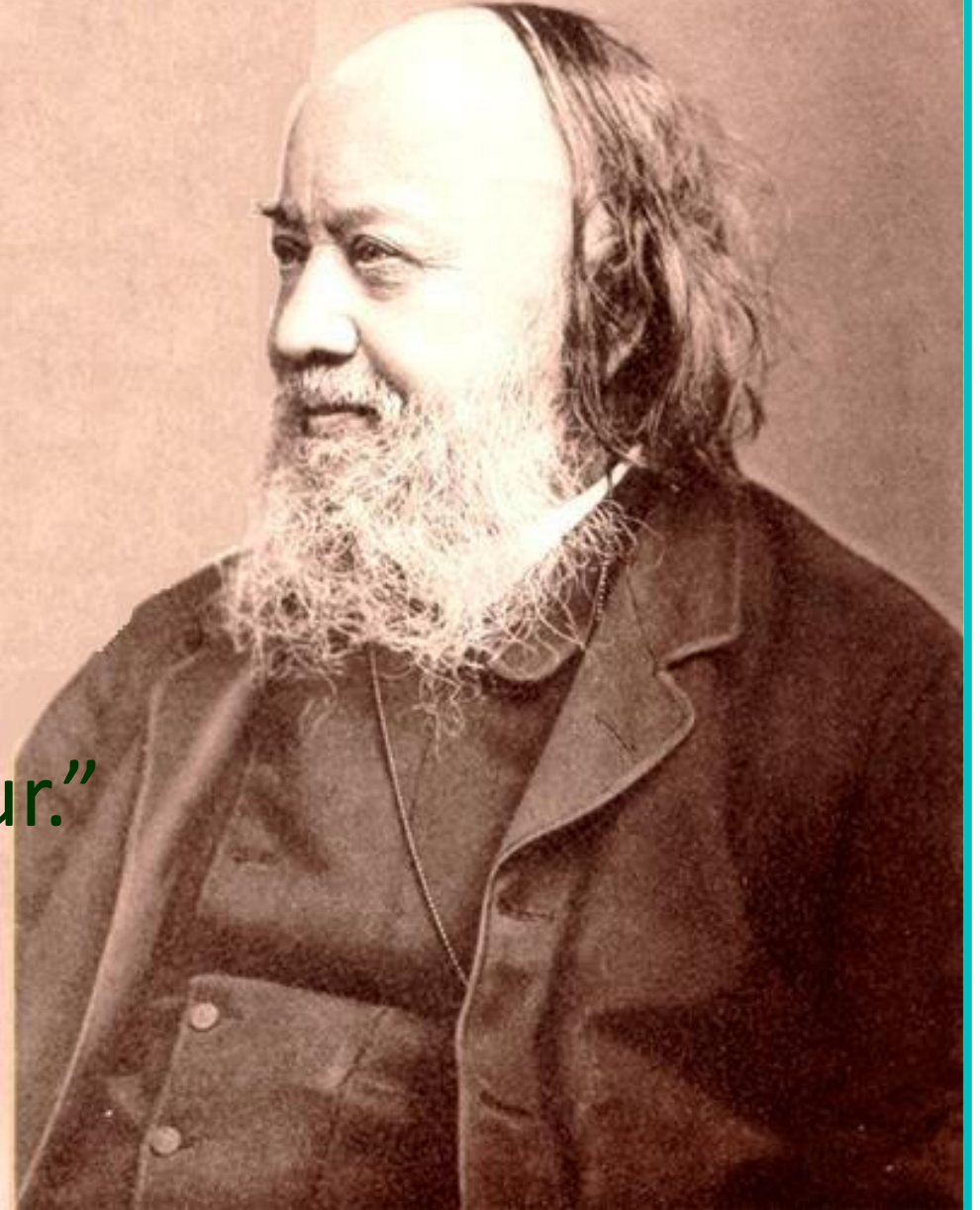
(1749-1823)

**Çiçek aşısı-
aşı kavramı**

Edwin Chadwick
İngiliz avukat,
1800-1890

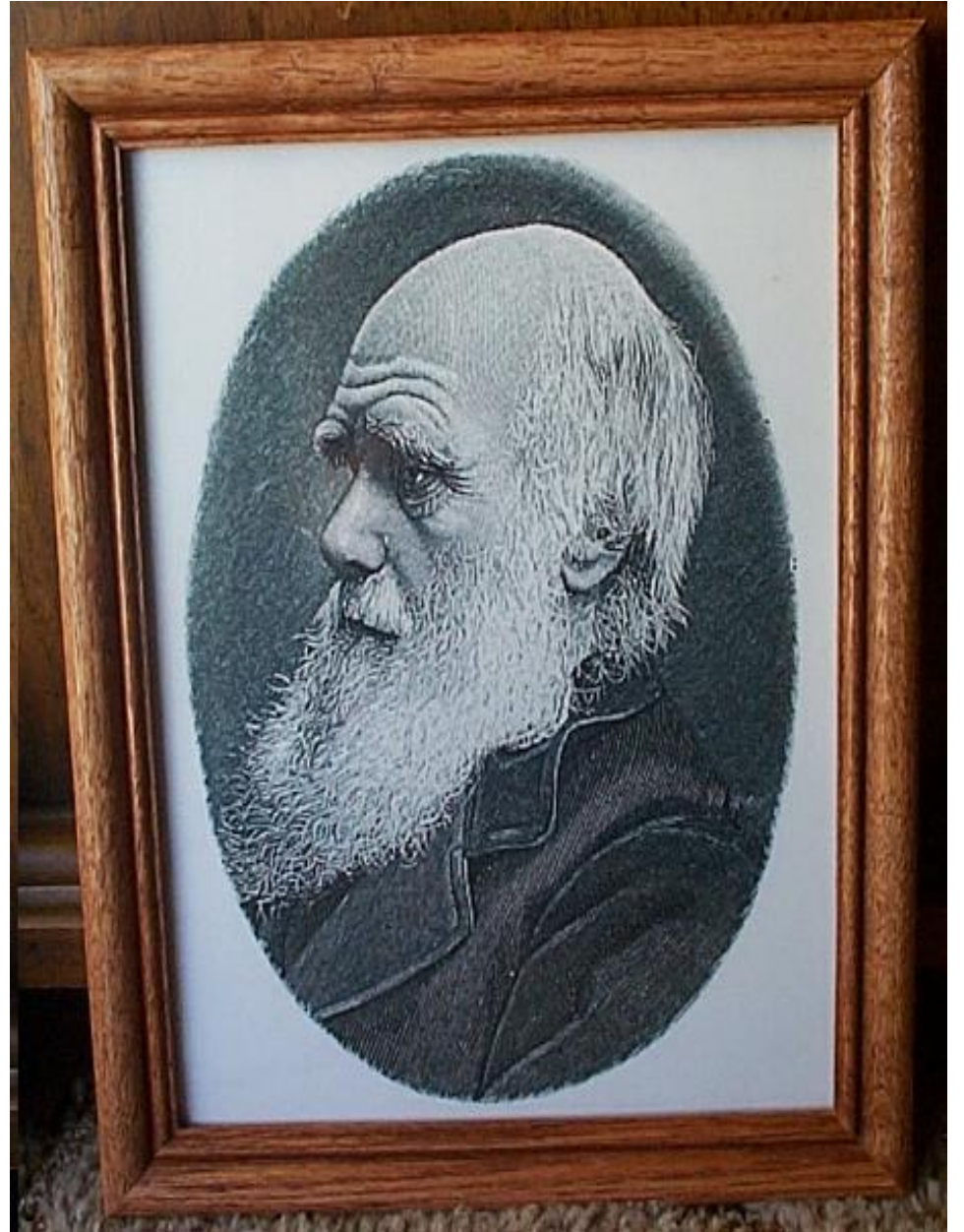
“Kralın en önemli
hazinesi uyruğudur.”

CHARLES DARWIN

(1809-1882)

**Evrime ve
çevrenin
evrime
etkileri..**

LOUIS PASTEUR (1822-1895)

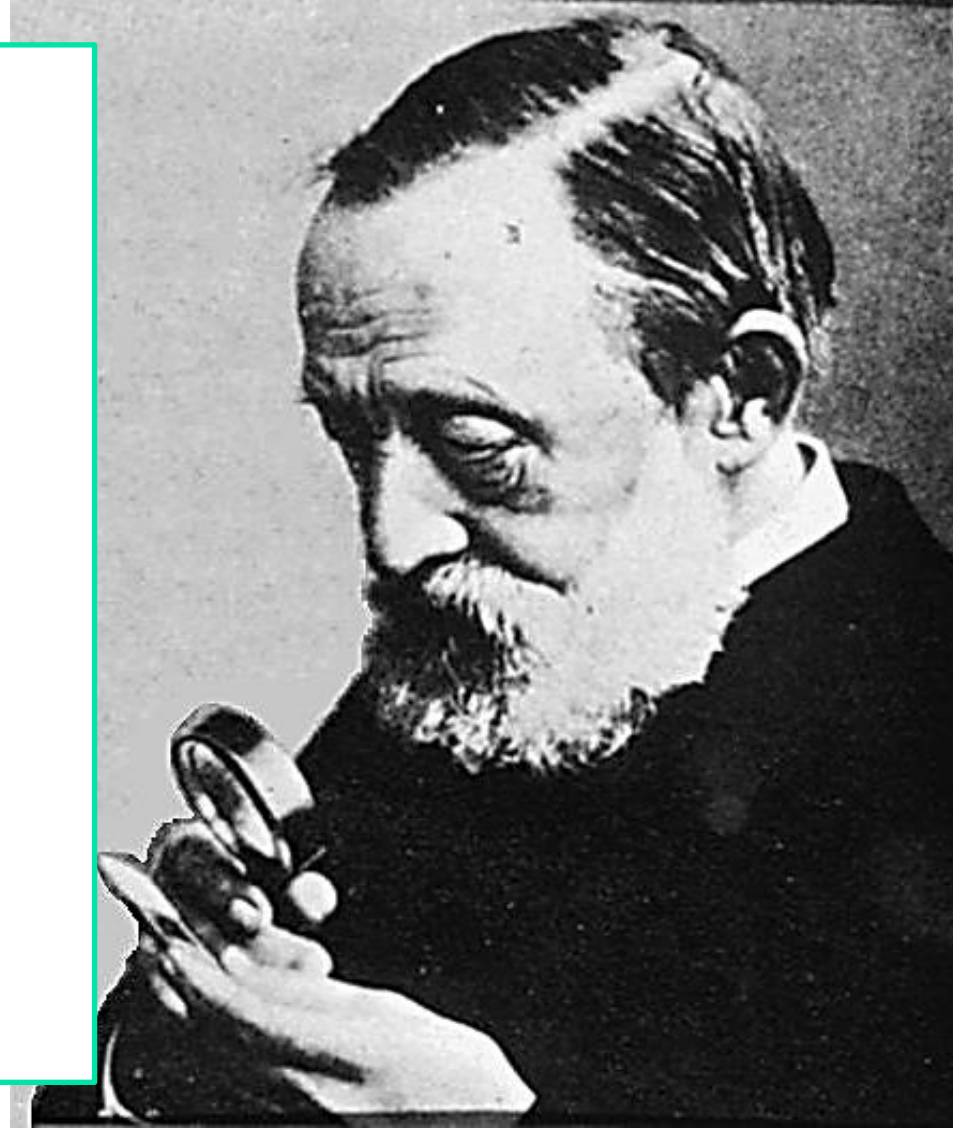
Mikropların denetimi

Sosyal Tıbbın kurucusu :

Dr.Rudolph Virchow
(1821-1902)

“Hekimlikte Reform”

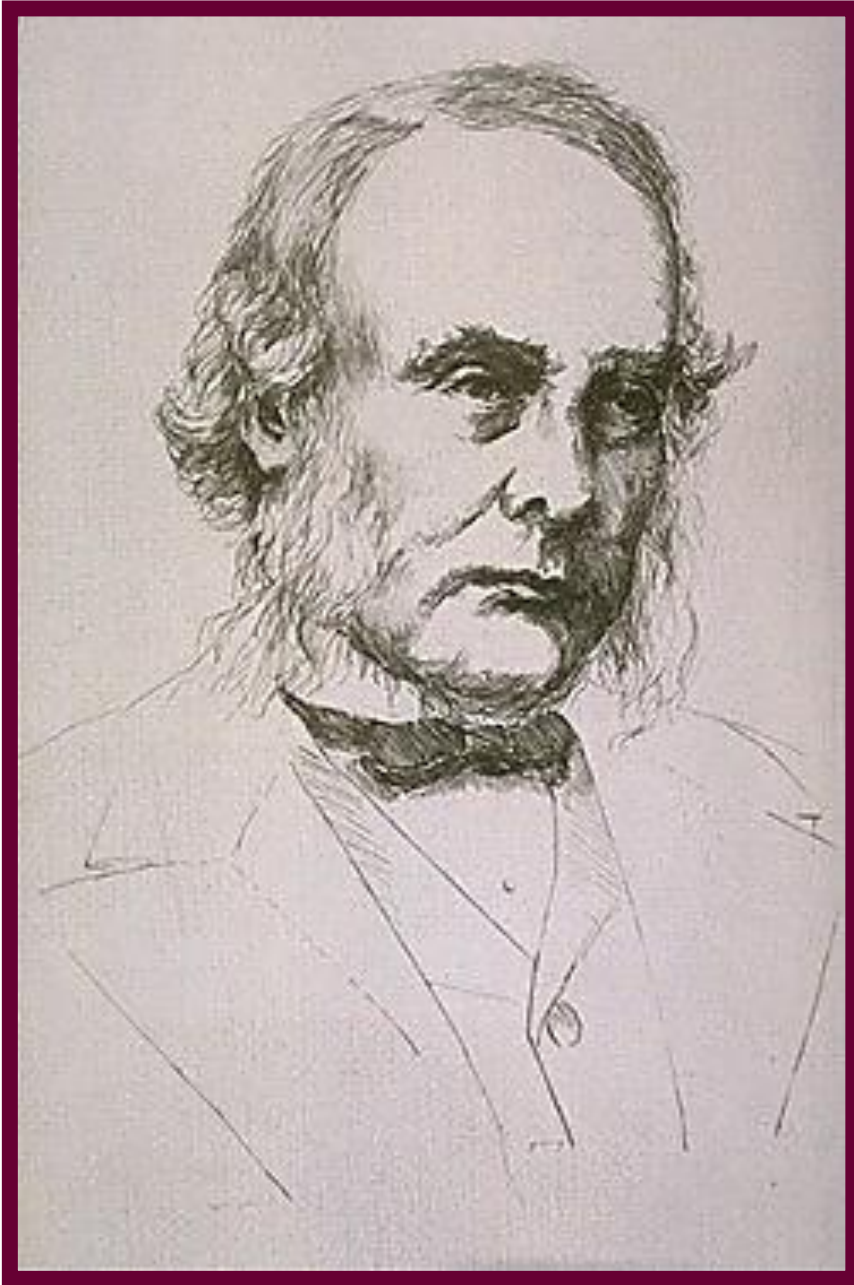
**“Herkesin sağlığının
korunması
toplumun gorevidir.”**

Bir başka hekim Alman Patolog Dr. R. **Virchow** ise, tıp bilimlerinin tümüyle **sosyal bir bilim** olduğundan hareketle şu yargıları ileri sürmektedir :

- Herkesin çalışma hakkı vardır.
- Sağlığın korunması toplumun ödevidir.
- Hükümetler halkın sağlığıyla ilgilenmek zorundadır.
- Sağlık sorunları yalnız teknik hekimlik önlemleriyle çözülemez; **SOSYAL / TOPLUMSAL** önlemler de almak kaçınılmazdır.
- Sağlık ile sosyo-ekonomik koşullar arasında önemli neden-sonuç ilişkisi vardır; bunlar mutlaka araştırılmalıdır.

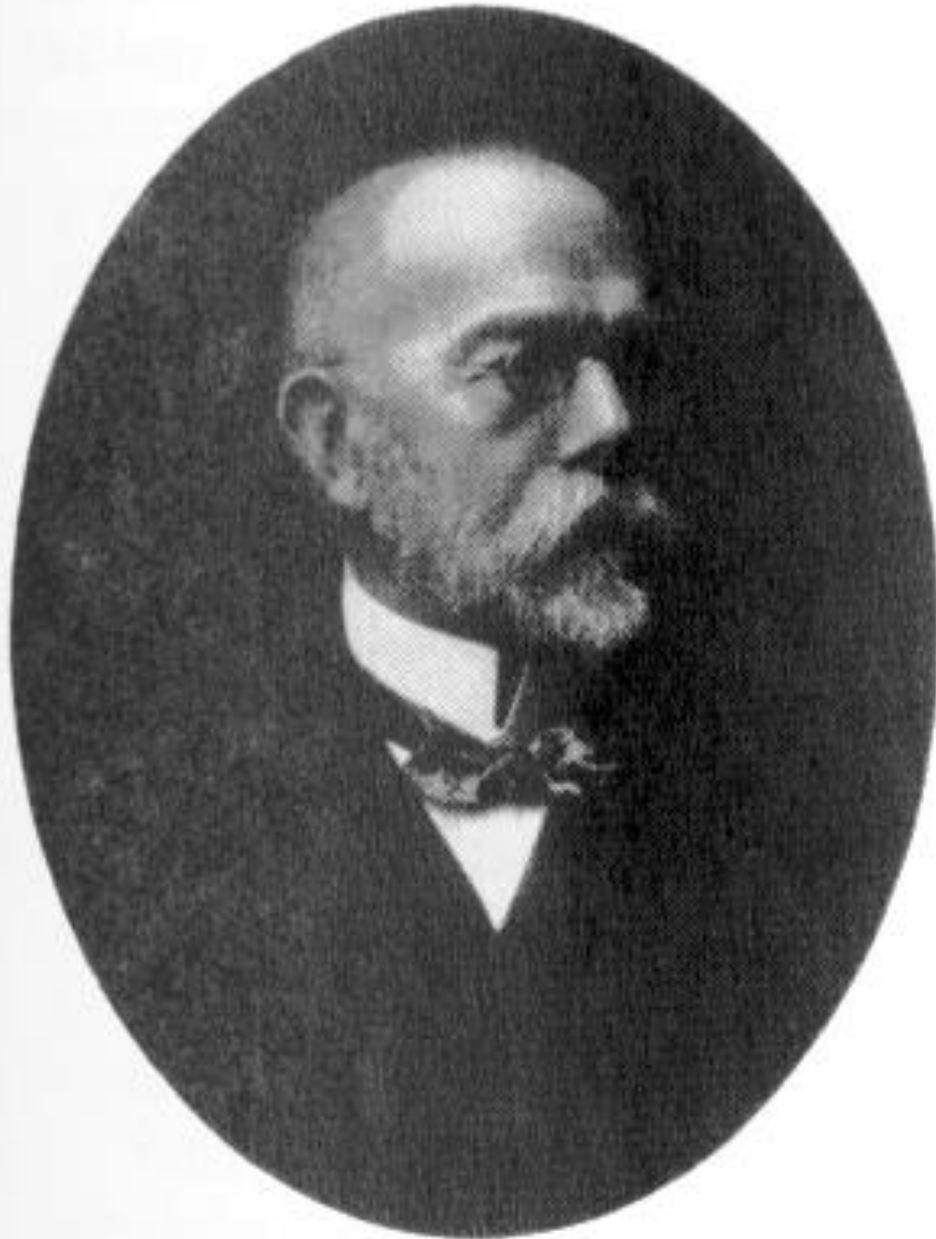
Tıp, iliğine kemiğine dek sosyal bir bilimdir.

JOSEPH LISTER

(1827-1912)

Antisepsi kavramı

ROBERT KOCH

(1843-1910)

**Tüberküloz
basili**

Halk Sağlığı Tanımı-1

Prof. CEA Winslow - 1923

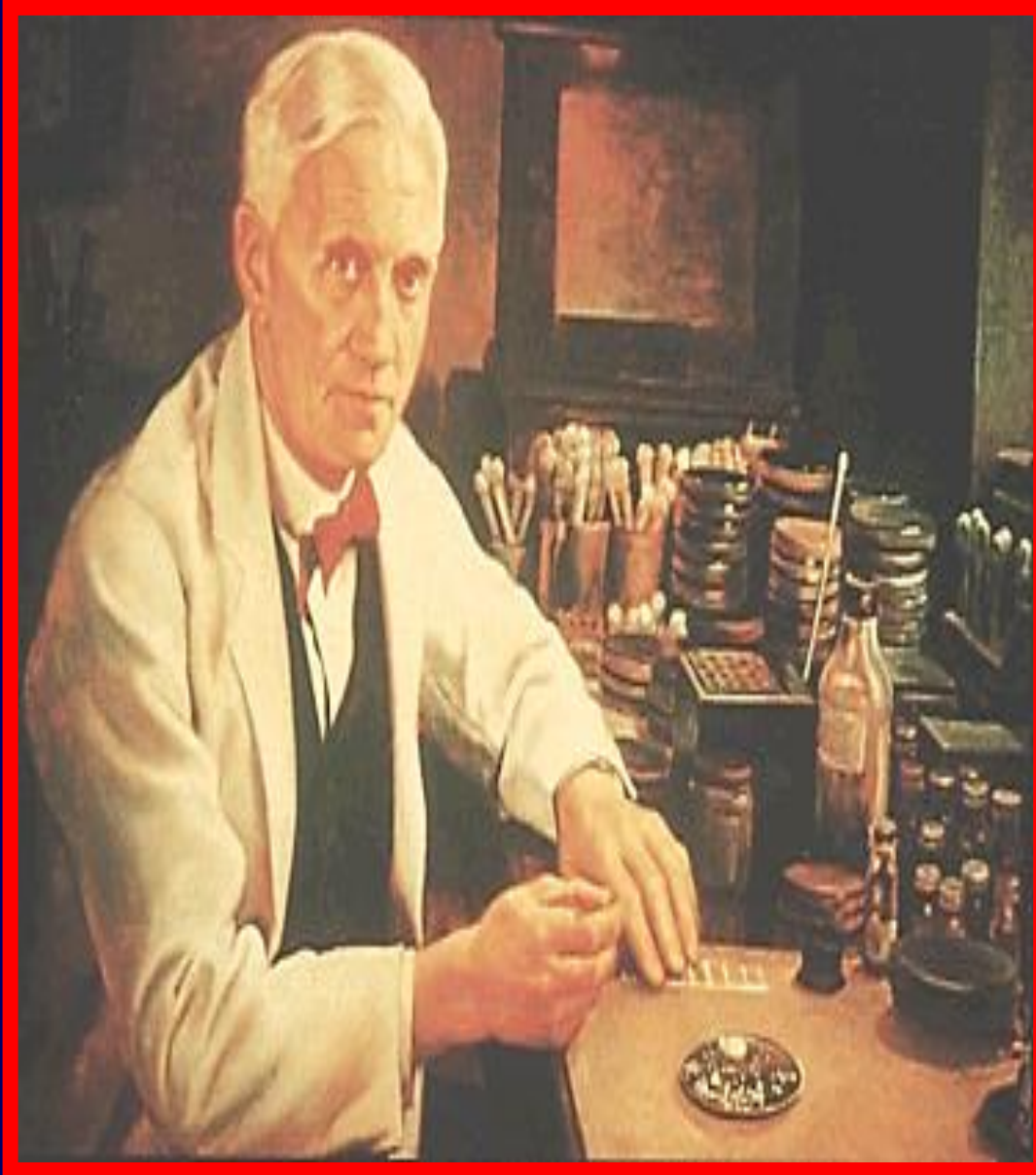
Halk sağlığı, organize edilmiş toplum çalışmaları sonunda;

- *evre sağlık koşullarını düzelterek,*
- bireylere sağlık bilgisi vererek,
- *bulaşıcı hastalıkları önleyerek,*
- hastalıkların erken tanı ve tedavisini sağlayarak,
- *sağlık örgütleri kurarak,*

Halk Sağlığı Tanımı-2

CEA Winslow-1923

- Toplumsal alışmaları her bireyin sağlığını sürdürecek bir yaşam düzeyini sağlayacak biçimde geliştirerek;
- *Hastalıklardan korunmayı;*
- Yaşamın uzatılmasını, beden ve ruh sağlığı ile çalışma gücünün artırılmasını sağlayan bir bilim ve sanattır.

**ALEXANDER
FLEMING**
(1881-1955)

**Penisillin,
Antibiotik
Çağı, 1929**

JONAS SALK (1914-1995) : *Polio aşı*

Dr. J. R. Gu erin'in ilkeleri yaşam buluyor..

DSÖ ve BM Anayasalarında yer bulan “bu ilkeler”, daha önce Dr. J. R. Gu erin'in dile getirdiği ilkelerdir ve hem BM Ana Sözleşmesi'nde, hem de **İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde (İHEB)** yer almışlardır. O zamanın 2 kutuplu dünyası (Sosyalist ve Kapitalist blok ve öbürleri) bu ilkeleri, siyasal rejimlerinden bağımsız olarak benimsemişlerdir.

SOSYAL DEVLET ve BÜTÜNCÜL SAĞLIK ANLAYIŞI

Sosyal Devlet olma savındaki devletler, halkın sağlık hakkını kabul ederek; sağlık örgütlerini tümelci (*bütüncül, entegre, holistik*) **anlayış** temeline dayandırmışlardır.

Öncelik koruyucu sağlık hizmetlerine verilmiş, sağıaltım ve esenlendirme hizmetleri birbirinden ayrılmayarak birlikte (entegre) ele alınmıştır.

SOSYAL DEVLET ve BÜTÜNCÜL SAĞLIK ANLAYIŞI

İnsan ve çevresi bir bütündür..

Sağlık sistemi *çok etmenli* bir sistemdir.

Başka hiçbir sistem, sağlık sistemi denli çok etmenli değildir. Çünkü konusu doğrudan insandır; onun acıları, mutluluğu, kısaca bir bütün olarak yaşamıdır.

Bu yüzden de *günümüz sağlık hizmetleri* tümelci-bütüncül (*entegre*) olmak zorundadır.

Tümelci olma zorunluğu....

D İ K K A T :

İnsan çevresi ile bir bütündür.
Bu yüzden; sağlık hizmetleri kişiye
ve çevresine dönük olarak
tümelci (*bütüncül*) bir anlayışla;
koruyucu, sağaltıcı, esenlendirici
ve **sosyal tıp** önlemleriyle
bir bütün olarak verilmelidir.

SAĞLIK tanımı..

DSÖ Anayasası'na göre (1947);

***“ Yalnızca hastalık
veya sakatlığın bulunmaması
demek olmayıp; aynı zamanda
bedensel, ruhsal ve sosyal yönden
tam bir iyilik durumudur.”***

SAĞLIK; FİZİKSEL, RUHSAL ve SOSYAL BAKIMDAN TAM BİR İYİLİK DURUMUDUR.. / DSÖ

HEDEFLER..

- Ölüm
- Hastalık
- Engellilik
- Rahatsızlık
- Doyumsuzluk

**FİZİKSEL, RUHSAL,
ve SOSYAL
RAHATSIZLIKLARI
ENGELLEME**

Halk Sağlığı nedir?

- **Toplumun örgütlenmiş çabasıyla hastalığı önlemenin, yaşamı uzatmanın ve sağlık düzeyini yükseltme bilimi ve sanatıdır.**

(Acheson 1988)

- **İnsanların sağlıklı olabileceği koşulları sağlamak için yerel, ulusal ve uluslararası kaynakları harekete geçirme yoludur.**

(Oxford Textbook of Public Health, 2004)

PUBLIC HEALTH is :

The science and art
of preventing disease,
prolonging life and promoting
health through the organized
efforts of society.

Acheson Report, London 1988

PUBLIC HEALTH is :

The process of mobilizing local state / provincial, national and international resources to assure the conditions in which all people can be healthy.

Breslow / Detels

The multidisciplinary nature of Public Health-1

- The complex ethical and political issues central to it.
- **It includes** :
 - * Discussions of epidemiological investigation,
 - * *Biomedical research,*
 - * Environmental assessment,
 - * *Analyses of individual and group behavior,*
 - * Massive data collection efforts, and
 - * *Policy developments..*

The multidisciplinary nature of Public Health-2

- It includes :
 - * In light of the changing world, further bioterrorism issues are covered.
 - * *New entries of Epidemiology include anthrax and **SARS**.*
 - * Additions in women's health consider new developments in hormone replacement therapy-HRT.
 - * *A new emphasis on planning to include natural disasters as well as terrorism.*
 - * It covers the basic elements of **Public Health** as well as essential data and statistics.

APHA'ya Göre Halk Sağlığı..

Günümüzde bir bilim alanı **Halk Sağlığı'nın işlevleri**, Amerikan Halk Sağlığı Birliği'nce (APHA, www.apha.org) aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır :

- ❑ **İzler** : Sağlık durumunu
- ❑ **Tanı koyar** : Sağlık sorunlarına
- ❑ **Bilgilendirir** : Ve halkı güçlendirir
- ❑ **Harekete geçirir** : Toplumsal ortaklığı
- ❑ **Geliştirir** : Politikalar ve planlar
- ❑ **Uygular** : Yasaları ve tüzükleri
- ❑ **İlişkilendirir** : Halkı ve sağlık hizmetlerini
- ❑ **Güvenceler** : Yetişmiş sağlık işgücünü
- ❑ **Değerlendirir** : Hizmet niteliğini
- ❑ **Araştırır** : Yeni bakış açılarını...

Halk Sağlığı Eğitim ve Uygulama Konuları

1. Halk sağlığı kavramı
2. *Sağlık yönetimi*
3. Epidemiyoloji
4. *Sağlık ekonomisi*
5. Demografi
6. *Tıp için sosyal bilimler*
7. Sağlık eğitimi
8. *evre sağlığı – evre hekimliği*
9. Halk sağlığı laboratuvarı

10. Toplum beslenmesi
11. *Bulaşıcı hastalıklar*
12. Afetler / Kazalar
13. *Kadın sağlığı – reme sağlığı*
14. ocuk, ergen (*adolesan*) ve okul sağlığı
15. *Süregen (kronik) hastalıklar ve yaşlılık sağlığı*
16. *İşçi sağlığı (ve güvenliği)*
17. *Hasta hakları ve sağlık hukuku*

The historical mission of Public Health in the USA-1

- Many of the major improvements in the health of the American people have been accomplished through public health measures.
- Control of **epidemic diseases**, safe food and water (CDC & FDA), and maternal and child health services are only a few of the public health achievements that have prevented countless deaths and improved the quality of American life.

The historical mission of Public Health in the USA-2

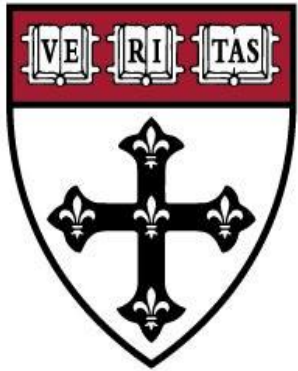
- But the public has come to take the success of **Public Health** for granted.
- Health officials have difficulty communicating a sense of urgency about the need to maintain current *preventive efforts* and to sustain the capability to meet future threats to the Public's Health.

ABD’de Halk Sağlığı Faklteleri..

ABD’de, başında Dekan bulunan
25 Halk Sağlığı Fakültesi vardır!

Günümüzde gelişimini tamamlamış tm Tıp Fakltelerinde
Halk Sağlığı Anabilim Dalı kuruludur.

Dnyadaki rgtlenme ise, genelde Tıp Fakültesi’nde
bir Anabilim Dalı veya Blm’e ek olarak,
doğrudan Üniversite rektrlğne bağlı bir Faklte biğimindedir.

HARVARD

SCHOOL OF PUBLIC HEALTH

The Public Health Mission-1

Knowledge and values today remain decisive elements in the shaping of **Public Health practice.**

But they blend less harmoniously than they once did. On the surface there appears to be widespread agreement on the **overall mission of public health,** as reflected in such comments as “**Public Health** does things that benefit everybody,” **or**

The Public Health Mission-2

or;

"public health prevents illness and educates the population."

But when it comes to translating broad statements into effective action, little consensus can be found.

Neither among the providers nor the beneficiaries of **Public Health** programs is there a shared sense of what the citizenry should expect in the way of services, and both the mix and the intensity of services vary widely from place to place.

THE SCOPE OF PUBLIC HEALTH (1)

- **Infectious diseases**
- ***Chronic diseases***
 - Heart disease, metabolic disorders, cancer, etc.
 - Mental health
- ***Nutrition disorders***
- **Health of the vulnerable**
 - e.g. **poor**, children, women, elderly, etc.
 - Substance abusers: Drugs, alcohol, tobacco..

THE SCOPE OF PUBLIC HEALTH-2

- Accidents / violence
- *Health equity*
- Occupational health
- *Environmental health*

STRATEGIES of PUBLIC HEALTH-1

- **Assess the current health situation**
 - *Surveys*
 - *Surveillance*
 - *Morbidity and mortality reporting*
- **Identify the problem**

STRATEGIES of PUBLIC HEALTH-2

- Research correlates of occurrence
- *Develop and evaluate interventions*
- Disseminate results
- *Influence policy to incorporate results (science-based policy)*

INTERVENTION STRATEGIES-1

- Immunization programs
- *Health education & promoting*
- Behavioral modification strategies
- *Community intervention / mobilization*

INTERVENTION STRATEGIES-2

- **Modification of environment**
 - Occupational environment
 - Living environment (e.g. air quality)
- *Surveillance / information systems (evaluation)*
- **Policy development and implementation**
- *Political pressure*

İNSANA VERİLEN DEĞERİN GÖSTERGELERİ NELERDİR ?

Sağlık

Güvence

**Çalışma
hakkı ve
işsizliğin
önlenmesi**

DEMOKRASİ

**Hak arama,
örgütlenme
özgürlüğü**

Bilme hakkı

Gelir düzeyi

Eğitim Düzeyi ve AÇS İlişkisi

Eğitim düzeyi	Evli, dul, boşanmış kadın sayısı	1 kadın başına ortalama çocuk sayısı	Çocukların yaşamda kalma oranı, %
Okur-yazar değil	4 703 819	5.21	84.8
Okur-yazar	1 306 341	4.24	85.8
İlkokul bitiren	8 637 195	2.69	91.8
Ortaokul bitiren	1 000 270	2.01	94.9
Lise bitiren	1 632 569	1.58	95.9
Yüksek öğrenimli	760 681	1.37	96.2

Tıp, gerçekte toplumsal bir bilimdir..

“ Tıp bilimi gerçekte toplumsal (sosyal) bir bilimdir.

Bu bilim ve sanatı yürütürken tıbbın sosyal bir bilim olduğu göz önünde tutulmazsa; çabalarımızdan beklenenler elde edilemez. ”

Solomon Newman, 1847

Yaşamını koruma ve sürdürme canlıların en güçlü içgüdüdür. Bu yüzden hekimlik, insanlıkla birlikte başlamıştır. Amaç yönünden aynı ama uygulama yönünden 2 ayrı yol izlenmiştir; **sağaltım (tedavi) ve koruma.**

Halk Sağlığı'nın 1. Sessiz Devrimi..

Tıp bilimleri ve Halk Sağlığı hizmetleri
Bilimsel-Endüstriyel Devrim Çağı'nın

bilimsel buluşlarından olumlu etkilenmiştir.

Bu arada Halk Sağlığı'nın 1. SESSİZ DEVRİMİ başarılmış,

aşılarda korunulabilen birçok bulaşıcı hastalık

denetim altına alınmıştır. Bu başarıda aşılardan yanı sıra,

kuşkusuz bulaşıcı *hastalıkların nedenlerinin*

aydınlatılmasının ve başta sağlık eğitimi ve hijyen

önlemleri olmak üzere, *nedene dönük (etyolojik)*

önlemlerin, alınmasının da büyük payı vardır.

Sosyal Hekimliğin doğuğu..

19. yy'da Avrupa'da
yaşanan, güçlenen
toplumsal (sosyal) akımlar,
SOSYAL HEKİMLİĞİN
doğmasına yol açmıştır..

SOZIALE PATHOLOGIE.

Versuch einer Lehre
von den sozialen Beziehungen der menschlichen Krankheiten
als Grundlage der sozialen Medizin und der sozialen Hygiene

von

Prof. Dr. med. **Alfred Grotjahn**,
Berlin.

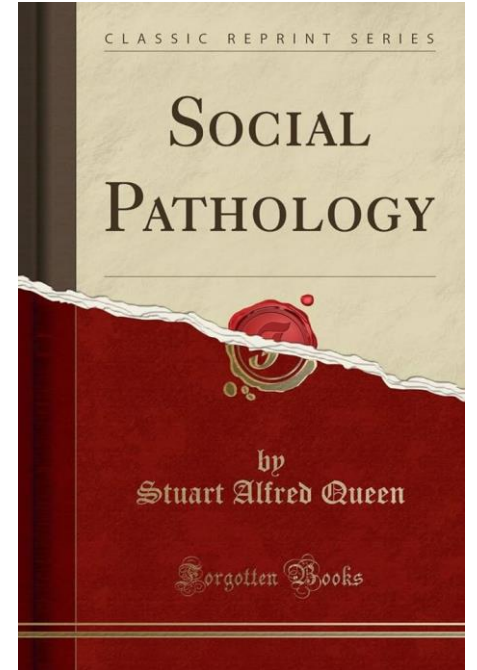
Zweite neubearbeitete Auflage.

Berlin 1915.
Springer-Verlag Berlin Heidelberg GmbH
Nr. 1007 des Verlags

Dr. A. Grotjhan, 1915'te *sağlıkta öncelikler sorunu* hakkında neler yazıyor ?

Bir toplum için EN ÖNEMLİ HASTALIK
(sağlık olayı, *sağlık sorunu*);

- En çok görülen
- En çok öldüren
- En çok engelli bırakan hastalıktır.

Dr. A. Grotjhan (1915) :

Hastalık kişisel mi ?

- Bir kimsenin hastalığı yalnızca kendisini ilgilendirmez.
- Başta ailesi olmak üzere, yakınlarını ve giderek tüm toplumu ilgilendirir; ilgilendirmelidir de...

SHAPING
OUR
FUTURE
TOGETHER

Dr. A. Grotjhan (1915) :

Hastalıkların gerçek nedeni ne ?

- Hastalıkların (*sağlık sorunları ya da olaylarının*) tek nedeni biyolojik / fiziksel / kimyasal ögeler değildir.
- Altta yatan toplumsal (*sosyal*), ekonomik, ekinsel (*kültürel*) etmenler vardır ve bunlar araştırılmalıdır.

Dr. A. Grotjhan (1915) :

Hastalıkların gerçek nedeni ne ?

- **Altta yatan bu sosyal, ekonomik, kültürel etmenler; çoğu zaman, biyolojik - fiziksel - kimyasal etmenlerin hastalık yapmalarını koşullarlar.**
- *Yani bilinen bu etmenlerin hastalık yapıcı etkilerinin ortaya çıkması için asıl ortam ve zemini oluştururlar.*

Dr. Grotjhan'ın öngörüsü çok yerinde..

Görüldüğü gibi burada biyolojik bir etmeni gerçekte hastalık etkeni kılan, toplumsal (sosyal) bir olgu olarak *toplumların gelenek görenek ya da töreleri, ekinleridir*. Bu olgu, **A. Grotjhan**'ın ilkelerinden **3. sünde** ileri sürdüğü saptamalara çok uygun düşmektedir ve bu tür örnekler rahatlıkla çoğaltılabilir. Alfred Grotjhan'ın yapıtının adı da dikkat çekicidir; **SOSYAL PATOLOJİ..**

Yazar, **toplumsal patolojiler** ile **tıbbi-teknik patolojileri** ustaca birbirine bağlamıştır.

Sağlık; bir ekin (*kültür*) ürünü..

Gerçekten de, **sağlık bir ekin ürünüdür.**
Sözgelimi **tetanus** basili dünyanın her yerinde evrensel olarak bulunan bir bakteridir.

**Ne var ki, dünya toplumlarında
değişen düzeylerde hastalık etkenidir ve
bu durum ırkların bu hastalık etkenine karşı
biyolojik dirençlerinin değişkenliğine bağlı değil!**

Tipik bir tıbbi folklör kalıbı :

*Bebeklerinin altına toprak (iyice kavrulmamış)
bağlayan, gebelik döneminde
tetanus bağışıklaması yaptır(a)mayan,
doğumlarını hijyenik koşullarda gerçekleştire(meyen
(*Ne yazık ki, ülkemizde her 5 doğumdan 1'i
sağlık personeli yardımı almaksızın yapılmaktadır!*
*Öte yandan özel hastanelerde doğumların % 85'i sezaryenle
yaptırılırken, kamuda bu oran yalnızca % 15!?)*
toplumlarda yenidoğan tetanusu enfeksiyonları
çok daha sık iken; bu sorunlarını
çözmüş toplumlarda daha azdır, giderek yoktur..*

Dr. H. Sigerist'in katkıları..

*Sigerist, eğitim ve sağlığı
yoğunlukla irdelemiştir.*

O'na göre sağlık çalışanlarının ilk görevi
insanları sağlıklarına ilişkin olarak
eğitmek olmalıdır.

Bu eğitim çabaları
tüm zamanlara yayılmalı ve
olanaklı her ortamda sürdürülmelidir.
Evde, sokakta, işyerinde, otobüste vs.

Dr. H. Sigerist'in katkıları..

Üstelik, başta hekimler olmak üzere öbür sağlık çalışanlarınca da verilecek olan **sağlık eğitimi** iletileri öylesine bir içeriğe sahip olmalıdır ki; **Halk; sağlık sorunlarını algılayabilmeli, onların çözümü için ilgililerden akılcı istemlerde bulunabilmelidir :**

Dr. H. Sigerist'in katkıları..

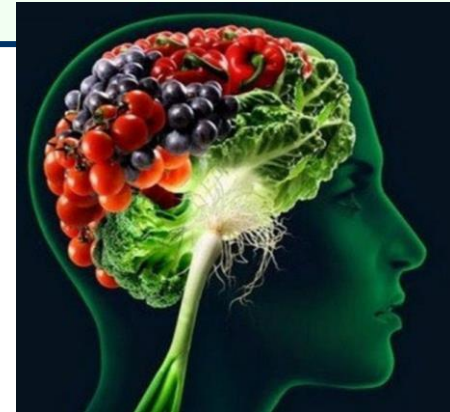
1.Halk, sağlık
alışanlarından, **sağlığı
koruyucu ve geliştirici**
Örgütler kurmasını ve
yöntemler geliştirmesini
istemelidir.

2.**Sağaltım (tedavi)**,
*ancak koruma başarisız
kaldığında gündeme
gelmelidir.*

Dr. H. Sigerist'in katkıları..

3. **Esenlendirme** (rehabilitasyon), sağaltım sonrası sekelleri en aza indirme amaçlı sağlık hizmetleri olup, genellikle en son başvurulanan tamamlayıcı hizmetlerdir. **Eğitim**, sağlığı koruyucu yöntemler ve örgütler, koruma başarısızsa; sağaltım ve gereğinde esenlendirme. Halka verilecek **sağlık eğitimi**, halkı, 2. maddedeki gibi bilinçli davranmaya itecek içerik ve amaçta olmalıdır. Bunu başarabilmek için : **sağlık çalışanlarının eğitimi** ön koşuldur.

Dr. J. R. Gu erin'in katkıları..

1. Paylaşım Savaşı sonrası,
Halk Sağlığı böylece çok yol alıyor..
Yansımasını, **İnsan Hakları Evrensel
Bildirgesi**'nde (1948, İHEB, md.25)
bulan başka bir değerlendirmeyi,
Dr. J. R n  **GUERIN**'den almaktayız.

HERKES; ırk, din, dil, politik inanç,
ekonomik ve sosyal durum ayırımı
gözetmeden; erişilebilecek en yüksek
düzeyde sağlıklı olma **TEMEL** hakkına
sahiptir.

Dr. J. R. Gu erin'in katkıları..

Gu erin, Sosyal hekimlik kavramını tanımlayan önemli düşünürlerdendir..

**“Hiçbir ideolojiye bağlı olmadan
ırk, din, inanç, ekonomik ve
toplumsal durum ayrımı gözetmeden herkes,
erişilebilecek en yüksek sağlık düzeyine ulaşma
temel hakkına sahiptir..”**

derken, sosyalist ve sosyal hekimlik kavramlarının ayrımına dikkat etmek gerekir.

Dr. J. R. Gu erin'in katkıları..

Bilindiği gibi **sosyalist hekimlik**,
hekimlik olgusuna **sosyalizm öğretisi**
açısından bakmayı içerir.

Oysa **sosyal hekimlik** bu anlamda
ideolojik bir yaklaşıma sahip olmayıp;

Gu erin'in belirttiği gibi
“hiçbir ideolojiye bağlı olmadan”
yürütülecektir.

BCG aşısını bulan 2 bilim insanından biri Dr. Calmette;

**“Halk Sağlığı’nın korunması için
yapılan giderler;**

- 1. İnsan sermayesini korur,**
- 2. Üretimi artırır.**

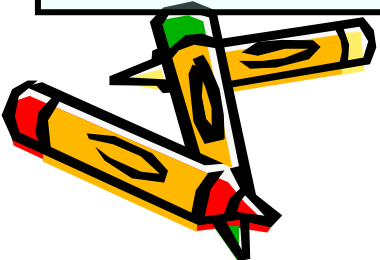
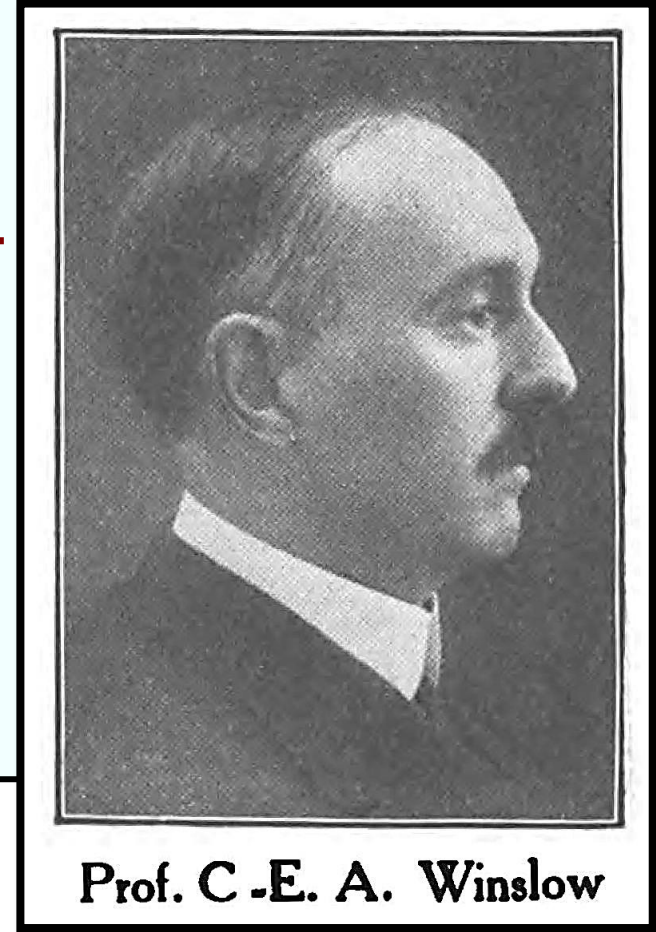
**Bu giderler, o ülke varsılığının
biricik nedenidir.” demektedir.**

Amerika'lı öncü Halk Sağlığı bilimcilerinden C.E.A. Winslow ise Őunları yazmaktadır :

Halk Sağlığı'nın hedefi :

**İnsanlar yaŐasınlar,
daha tam ve mükemmel
olarak yaŐasınlar..**

Dr. John Ryle : Değişen Disiplinler

Yıl 1943, yer İngiltere / Oksford..

Sosyal Tıp Kürsüsü'nün ilk hocası J. A. Ryle

“Değişen Disiplinler” adlı yapıtında bakınız neler yazıyor ?

“ Yaşamımın 30 yılını klinik hekimliğinde öğrenci ve hoca olarak geçirdim.

Bu 30 yıl süresince hastane servislerinde hastalıkların daha geniş açıdan olmasa bile, sürekli daha kapsamlı ve ayrıntılı olarak, daha karışık ve daha mekanik yöntemlerle incelendiğini gördüm.

Dr. John Ryle : Değişen Disiplinler

Bu dönemde klinik hocaları ve hastanelerde çalışan araştırmacılar; insanın bir ailenin ve daha büyük bir toplum kümesinin üyesi olduğu, sağlığının ve hastalığının evinde, çalıştığı madende, fabrikada, dükkânda, denizde veya karadaki işyerindeki koşullarla ekonomik olanaklarına bağlı olduğu hususlarına yeterince önem vermediler..

Dr. John Ryle : Değişen Disiplinler

“Fakültelerde tıp eğitimi, hasta başında patoloji ve sağaltımla (tedavi) sınırlı teknik bir eğitim niteliğini kazandı. Hastanelerdeki eğitim materyali de ivedi olgular bir yana bırakılırsa; genellikle uzun zaman hastanede kalmalarına karşın, sağaltımdan ve yapılan muayenelerden hastaların büyük ümitlerle şifa beklmelerine karşın, az yararlanan son aşamadaki olgulardı.

Dr. John Ryle : Değişen Disiplinler

*Ne denli ilginçtir ki;
hekim ve cerrahların çoğu,
hastalıkların nedenleri ve
hastalıklardan korunma konuları ile
pek az ilgilenmişlerdir..*

**Halbuki hastalıkların nedenlerini
iyice bilmek gerekir ki;
onlardan korunma olanaklı olabilsin.**

Dr. John Ryle : Değişen Disiplinler

“..Bunların, hâlâ, bugün bile

**hastalıkların nedenlerini ve onlardan korunmayı araştırma
olanakları yoktur ve bunun nasıl yapılacağını da
öğrenmemişlerdir.**

**Bu hekimlerin üzerinde çalıştıkları materyalin seçiminde
birkaç noktaya önem verilmektedir :**

Hastalığın ürkünç (vahim) oluşu,

tanısının zor olması veya ender olarak görülmesi..

Dr. John Ryle : Değişen Disiplinler

Sık görülen hastalıklar,
öldürücü olmayan hastalıklar ve
hastalığın başlangıç evresindeki olgular ise
"eğitime elverişsiz" diye
bir yana itilmektedir.

*Bu hekimler, toplumdaki sağlık ve hastalık
olgularıyla, bunların toplumsal yaşam ve
iş koşullarıyla ilgisini kendi konuları dışında
saymaktadır."*

2. Paylaşım Savaşı sonrasında İngiliz Sağlık Bakanı E. Chadwick :

“Kurmak istediğimiz bu birleşmiş dünya,
bu yoksulluk ve hastalık altında
ezilip bitmiş devletlerce sürdürülemez.

Hastalık yoksulluğa, yoksulluk hastalığa
neden olmakta ve bu cehennem döngüsü böylece
sürüp gitmektedir..” düşüncesindedir.

Chadwick'e göre sağlığın korunmasının 1. koşulu

sanitasyon, (daha iyi çevre koşulları,
çevre hijyeni) hastalıkların temel nedeni ise

“YOKSULLUK” tur.

Günümüzde Yoksulluk :

Küresel ölçekte yatay ve dikey planda
ürkütücü boyutlarda yaygınlaşmıştır.

BM verilerine göre;

dünya nüfusunun yarısı günde 2 dolardan daha az
bir para ile geçinmek zorunda bırakılmıştır.
3 milyarı aşkın insan, Dünya Bankası tanımıyla
“***görelî yoksul***” dur.

Bunların yarısı ise günlük 1 dolardan
daha az gelir sahibidir (= ***mutlak yoksul***)!

YOKSULLUK : En temel sağlık belirteci..

Sağlıksızlığın en temel belirleyicilerinden olan

Yoksulluk; öbür boyutlarının yanı sıra,
son derece önemli bir

Halk Sağlığı sorunudur.

Küreselleşme adıyla gizlenen bir

***Küresel Soygun** (Prof. M. Chossudovsky)*

bu acı tabloun temel nedenidir.

Bu konu, **Küreselleşme ve Halk(in) Sağlığı**

dersimizde ayrıntılı olarak işlenecektir.

“Halk Sağlığı” nın görkemli başarısı!

“Hiç kimse, toplumumuzda hastalık, engellilik ve ölüm nedenlerini ve sonuçlarını anlamada ‘Halk Sağlığı’nın anlamlı katkılarını sorgulamamalıdır. 17-18. yy’daki erken Halk Sağlığı etkinliklerinden, 21. yy’ın başındaki girişimlere dek, başedilen Halk Sağlığı sorunlarının dağılımı, Őimdiye dek geliştirilen en ustaca yöntemler, özgül bulgulara gönderme yapan programlar ve politikalar ‘parlak’ deyimini hak etmektedir.”

McKinlay BJ, Marceau LD, J APHA

“Halk Sağlığı” nın görkemli başarısı!

Pek çok başarı elde edilmiş olmasına karşın,

-Çoğu (fakat hepsi değil)

bulaşıcı hastalıklar denetlenmiş,

bebek ölümleri keskin biçimde azaltılmış,

pek çok insan eskisinden daha uzun yaşıyor-

daima yapılacak çok Şey kalacaktır.

Bu, bizim Halk Sağlığı girişimimizin

içsel doğasıdır. ” McKinlay BJ, Marceau LD, J APHA

Universal Health Coverage

Gelelim Türkiye'ye :

Bu sarsıcı tarihsel bakıştan sonra ÷lkemize dñnelim..

Büyük Atatürk halkın sağlığına

çok önem veriyordu.. İşte bu bakış açısidir ki, olağanüstü zor koşullarda, yokluklar, olanaksızlıklar içinde 1920-1938 arası çok yol alınmıştır.

Kuruluş yıllarında yarı nüfusundan fazlası **sıtma, tüberküloz (TB), trahom, sifiliz (Sy), koleradan kırılan, tifo ve tifüsün kol gezdiği, yer yer halkın % 86'sının bu hastalıklara tutulmuş olduğu bir yıkım tablosundan; sağlıklı bir toplum yaratma yoluna girilebilmiştir.**

Günümüz
sağlık politikalarını
oluştururken,

yöneticilerin ve politik
karar vericilerin,

Atatürk'ün Sağlık
*Politikası*ndan

öğrenecekleri çok şey
bulunduğu açıktır.

Atatürk'ün Halkın Sağlığına katkısı..

- Daha İlk Meclis döneminde 1921'de, maden işçilerinin insanca çalışması ve geçimi için 114 ve 151 sayılı yasalar çıkarılarak işçilere ek gelir sağlanmış,
- *18 yaşından küçük gençlerin madende çalışması yasaklanmıştır.*
- İşçilerin örgütlenmesine önem verilerek **Amele Birliği** kurulmuş ve
- *1923 Türkiye (İzmir'de) 1. Ulusal İktisat Kongresi'ne temsilci çağrılmıştır!*

Atatürk'ün Halkın Sağlığına katkısı..

- Koruyucu sağlık hizmetlerinde çalışan hekimler, hekim Sağlık Bakanı'dan (*Dr. Refik Saydam*) çok aylık alıyordu!
- *1923'te zorunlu devlet hizmeti çıkarılmıştı ancak o olanaksızlıklar içinde bile özendirici önlemlerle destekleniyordu.*

Atatürk'ün Halkın Sağlığına katkısı..

- Nitekim, ülkemizde günümüzde de önemli ölçekte yürürlükte olan 1930 tarih ve 1593 sayılı **Umumi Hıfzıssıhha Yasası** da
- *O'nun döneminin ürünlerindedir.
Bu Yasa, ülkemizde halen koruyucu sağlık hizmetlerinin anayasasıdır.*
- Yasa, Sağlık Bakanlığı'nın görevlerini sayarken, 18 maddenin 15'ini koruyucu sağlık hizmeti olarak belirlemiştir.

Atatürk'ün Halkın Sağlığına katkısı..

- O'nun zamanında halk sağlığını doğrudan ilgilendiren daha pek çok hizmet görülmüştür. Çoğu bugün de yürürlükte olan sağlık mevzuatı (*yazılı hukuk kuralları*) oluşturulmuştur.
- Ata'nın Sağlık Bakanı **Dr. Refik Saydam**
-ki 14 yıl bu görevi üstlenmiştir- (1923-37)
"Tabip, hastalıkların yok edilmesinde oynadığı rolden çok, sağlıklı olanların bu durumlarını korumaları için çaba harcayacaktır." tezindeydi.

Atatürk'ün Halkın Sağlığına katkısı..

Zamanın tek üniversitesi durumundaki Dar-ül Fünun (İstanbul Üniversitesi) ile Dr. R. Saydam arasında geçen şu olay birçok bakımdan ibretlerle doludur :

- Uzun yıllar süren savaşıardan çıkan ülkede sağlık sorunları çok ciddi boyutlardadır.
- *Sıtma, TB, sifiliz (frengi), trahom, lepra (cüzzam)* çok yaygındır.
- Neredeyse her 3-4 insandan 1'i sıtmalıdır ve insanlar tarlalarında serilip kalmakta, ürün (hasat) bile kaldırılamamaktadır. Ulusal bir yıkım yaşanmaktadır.

Atatürk'ün Halkın Sağlığına katkısı..

Sahada **sıtma** savaşı veren Dr. Saydam, hekimlerin bu savaşta yeterince bilgi-becerilerinin olmadığını ayırmsar. Zamanın tek tıp fakültesi olan **İstanbul Tıp Fakültesi**'ne bir yazı göndererek,

*'tıp eğitimine son sınıfta bulaşıcı hastalıklara ilişkin birkaç konferans konulması'*ni rica eder.

Gelen yanıt son derece ilginçtir :

- *'Bizim vazifemiz; tıp tahsil ettirmektir..' (!?!)*

Atatürk'ün Halkın Sağlığına katkısı..

- Ülkesinin gerçeklerinden böylesine kopuk ve yabancılaşmış bir Osmanlı kurumu Medrese'nin derhal çağdaştırılması gereği ortadadır.
- *Bu Üniversite, çağdaş bir bilim kurumu olarak, faşist Hitler Almanya'sından ayrılmak zorunda bırakılan uluslararası üne sahip bilim insanlarına kapılarını açar.*
- Dar-ül Fünun'un bu tutumu, Atatürk'ün kafasındaki Üniversite Reformu'nu hızlandırır ve 1933'te Dar-ül Fünun kaldırılarak yerine İstanbul Üniversitesi kurulur.
- *Kısa zamanda İstanbul Üniversitesi ve İstanbul Tıp Fakültesi, dünyanın en saygın bilim kurumları arasında yerlerini alır.*

Atatürk'ün Halkın Sağlığına katkısı..

- Yine O'nun döneminde, Rockefeller Fonu desteğiyle Ankara'da **Halk Sağlığı Okulu** kurulmuştur.
- *Bu Okul, uzun yıllar ülkeye her düzeyde sağlık çalışanı yetiştirmiş, Halk Sağlığı alanında tıpta uzmanlık eğitimi vermiştir.*
- Pek çok ulusal sağlık projesini planlayarak yürütmüş ve Sağlık Bakanlığı'na kurmay bir danışmanlık birimi olarak hizmet vermiştir.

Atatürk'ün 1935 TBMM konuşması..

" Türk vatandaşının sağlığı ve sağlamlığı, her zaman üzerinde durulacak ulusal sorunumuzdur. Bir ulusun hasta olması, yıkıma uğraması demektir. O halde kurtuluş, toplumdaki hastalığı tanıyıp sağıltmakla olacaktır.

Sağıltım bilimselse şifa verir.

Yoksa aksine, hastalık yerleşerek iyileştirilemez duruma gelir.

Devlet olma durumundaki siyasal kuruluşların en birinci görevi, halkın sağlığını korumaktır."

Günümüz sağlık politikaları, Atatürk'ün yoluna tümüyle ters!?

- Günümüzün akıl almaz modası devleti küçültme, **özelleştirme / yabancılaştırma** türünden **Küreselleşme masalları** / **dayatmalarını** devleti sağlık hizmetlerinden çektikçe sağlıkta **eşitsizlikler** derinleşmekte ve dar olanaklı geniş toplum katmanları sağlık hizmetine erişememektedir.
- Ne var ki, 3. binyılın küresel yükselen değeri (!) budur. **Atatürk'ün halkçı sağlık anlayışı** ile taban tabana zıt bu dayatmalar, 21. yy'da Halk Sağlığı'nın en temel ve zorlayıcı sorun alanı durumundadır.

Ata'nın ve DSÖ'nün sağlık tanımı :

- **“Cumhuriyet;
bedensel, bilimsel ve düşünsel bakımdan
güçlü koruyucular ister.”**
- Burada Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) Sağlık tanımına göz atalım :
- *“Sağlık; yalnızca bedensel hastalık ve / veya sakatlıkların bulunmaması demek olmayıp; aynı zamanda ruhsal ve toplumsal / sosyal yönlerden de tam bir iyilik durumudur.”*
- Aradaki benzerlik şaşırtıcı değil mi?

Cumhuriyet ve Halkın Sağlığı..

- Sanıyoruz Ata'nın, Cumhuriyet koruyucuları için öngördüğü nitelikler, yani *sağlıklılık* ile DSÖ'nün 12 yıl sonra Anayasası'na koyduğu sağlık tanımı arasındaki şaşılabilir benzerlik dikkatinizi çekmiştir.
- O'na göre; ulus çocuklarının sağlıklı ve gülbüz olmaları, sağlıklı koşullarda yaşamalarının sağlanması Devletin temel görevidir.
- ATA bu değerlendirmesiyle de, **koruyucu sağlık hizmetlerine** ve ülkenin geleceği olan çocuklarının sağlıklı yetişmesine verdiği yaşamsal önemi vurgulamaktadır.

1930'lar ABD'sinde Halk Sağlığı :

- Türkiye de değinilen bağlamda Halk Sağlığı hizmetlerini iyileştirmek için Ulusal Halk Sağlığı Okulu kurmada, Atatürk'ün girişimleriyle ABD'den destek görmüştür.
- ABD, Halk Sağlığı'nı geliştirme sürecinde, J. F. Kennedy'nin çabasıyla 1960'lar başında, alt sosyoekonomik katmanlara yönelik iki yeni sosyal güvenlik kurumu daha kazanmıştır :

**Tıbbi Yardım (*Medicaid*) ve
Tıbbi Bakım (*Medicare*).**

1930'lar ABD'sinde halk sağlığı :

Başkan F.D. Roosevelt, J. M. Keynes'i ekonomi danışmanı olarak atamış ve sosyal yatırımlara öncülük vererek **1929'da girilen ağır bunalımı** aşmayı hedeflemiştir. Yoksul, güçsüz ve yaşlılara dönük sosyal sağlık güvencesi sağlayan **Mavi Kalkan (Blue Shields)** ve Mavi Haç (*Blue Cross*) kurumlaşmaları bu dönemin ürünleridir.

1930'larda İş Sağlığı girişimleri..

- İşçilerin sosyo-ekonomik durumlarının düzeltilmesi için 1937'de çıkarılan **3008 sayılı İş Yasası**, iş hukuku ve sosyal güvenlik tarihinde yeni bir ufuk açmış ve 34 yıl yürürlükte kalmıştır (1971'de 1475 sayılı yasaya dek.. 32 yıl sonra 2003'te ise **4857 sayılı yeni İş Yasası** çıkarıldı).

1940'larda Üniversitelerde Halk Sağlığı Kürsüsü (*Anabilim Dalı*)

- 1943'te İngiltere'de Oxford Üniversitesi'nin, ABD'den sonra (1912-13). Halk Sağlığı Kürsüsü (günümüzde Anabilim Dalı) kurduğunu görmekteyiz. Halbuki bizde, İstanbul Tıp Fakültesi'nde aynı Kürsü İngiltere'den 1 yıl önce kurulmuştur..
- *Bu önemli dönemeci, yine büyük Atatürk'ün 1933 Üniversite Reformu ile faşist Hitler Almanya'sından ayrılmak zorunda kalan bilim insanlarına kucak açan ileri görüşlü politikasına borçluyuz.*
- Ord. Prof. Dr. Julius Hirsch bu Kürsü'nün kurucusudur ve Muhittin Erel, Zeki Faik Ural, Hamdi Dilevurgun..
Sosyal Tıp alanında daha sonra yetişen seçkin hekimlerdir.

DSÖ ve BM...

Bu oluşumlar, uluslararası kurumlaşmalara ve onların yapılaşmalarına da yansımıştır. Düşünsel aşamada varılan olgunlaşmanın yaşama geçtiği gözlenmektedir.

1945'te kurulan Birleşmiş Milletler (BM) Örgütü felsefesi, iki yıl sonra kurulan DSÖ (*WHO, World Health Organisation; OMS, Organisation Mondiale de la Santé*) Anayasası önsözünde şöyle yankı bulmaktadır :

«BM Bildirgesi'ne bağlı olarak bu anayasayı onaylayan ülkeler; tüm ulusların mutluluğu, uyumlu ilişkileri ve güvenliği için bu ilkelerin temel olduğunu kabul ve ilân ederler.»

DSÖ En Çok Halk Sağlığı Uzmanı Atıyor..

- DSÖ'nün en çok istihdam ettiği sağlık insangücü kesimi, özellikle **Halk Sağlığı Uzmanı** hekimler olmak üzere, Halk Sağlığı disiplinlerinde yetişen sağlık çalışanıdır.
- *Ülkemizin de bu alanda yetişmiş sağlık insangücüne çok gereksinimi vardır.*
- Hemen anımsatalım ki, ABD'de yaklaşık olarak her beş hekimden birinin Halk Sağlığı alanında mezuniyet üstü bir derece olarak master (*yüksek lisans*) eğitimi vardır (MPH; **M**aster of **P**ublic **H**ealth).

DSÖ eski genel başkanlarından Dr. Halfdan Mahler'in uyarısı :

**“ Halkın sağlığı onlara bir lütuf değil;
ekonomik ve sosyal kalkınmada
en temel itici güçtür ! ”**

- Çünkü ulusların en büyük varıllık kaynağı, kuşkusuz **sağlıklı ve eğitilmiş insangücüdür.**
- Entellektüel sermaye, çağımızda en değerli kaynaktır.
- ***insanları eğitebilmek için de öncelikle sağlıklı kılmak gereği ortadadır.***

Sağlık, hastalık kavramı..

Biyolojik anlamda hastalık sistem, organ, doku ve hücrelerde yapısal ve / veya işlevsel anormal değişikliklerin yarattığı durum olarak tanımlanır.

Ama hiç kuşkusuz, aynı zamanda sosyo-kültürel ve ekonomik bir olgudur hastalık.

Konuya *insancıl* (hümaniter) ve *ekonomizm* olmak üzere iki ayrı açıdan yaklaşılabilir.

Günümüz anlayışıyla sağlığın doğuştan kazanılmış bir insanlık hakkı olduğunu bir yana bırakırsak; erken ölüm, ya da hastalık, engellilik.. açıkça işgücü ve sermaye yitiğidir.

Bir disiplin olarak Halk Sağlığı-1

- Örgütlenmiş toplum çabaları sonunda;
- Bireylere *sağlık eğitimi* vererek,
- Çevre sağlığı koşullarını düzelterek,
- Bulaşıcı hastalıkları önleyerek,
- Hastalıkların erken tanısını ve koruyucu sağaltımını sağlayarak;

Bir disiplin olarak Halk Sağlığı-2

- Toplumsal alışmaları, her bireyin sağlığını sürdürecek bir yaşam düzeyini sağlayacak biçimde geliştirerek;
- hastalıklardan koru(n)mayı,
- *yaşamın uzatılmasını,*
- beden ve ruh sağlığı ile çalışma gücünün artırılmasını..
- amaçlayan bir bilim ve sanattır.

Prof. C.E.A. Winslow

Toplum hekimliği (*Community medicine*) ise şöyle tanımlanır :

Bir toplumu oluşturan herkesin bedence, ruhça ve toplumsal yönden tam iyilik içinde olması için sosyal, biyolojik ve fizik çevreye dönük önlemlerin tümelci (*bütüncül, holistik, integrale*) bir yaklaşımla planlanarak kişiye / topluma uygulanması görüşü

Toplum Hekimliği'dir.

Halk Sağlığı Uzmanları Derneği'ne Göre Halk Sağlığı/Toplum Hekimliği...

- Toplumun sağlık düzeyini, var olan ve gelişebilecek sorunlarını, bu sorunların nedenlerini ve toplumun sağlık gereksinimlerini bilimsel teknikler kullanarak saptamak;
- *Halk sağlığı politikaları geliştirerek çözümler üretmek;*
- Halk sağlığı programlarının denetim ve değerlendirmesini yapmak, bu programların yürütülmesinde görev almak;
- *Sağlık hizmetlerinin her basamağında yöneticilik yapmak.*

Bu görevleri yerine getirmek için Halk Sağlığı alışanı;

- Bilgi kaynaklarına erişir, veri toplar ve değerlendirir.
- *Yönetimle ilgili olarak planlama, örgütlenme, personel kullanımı, yürütme, denetleme, eşgüdüm, bütçe yapma ve hizmetleri değerlendirme işlerini yapar.*

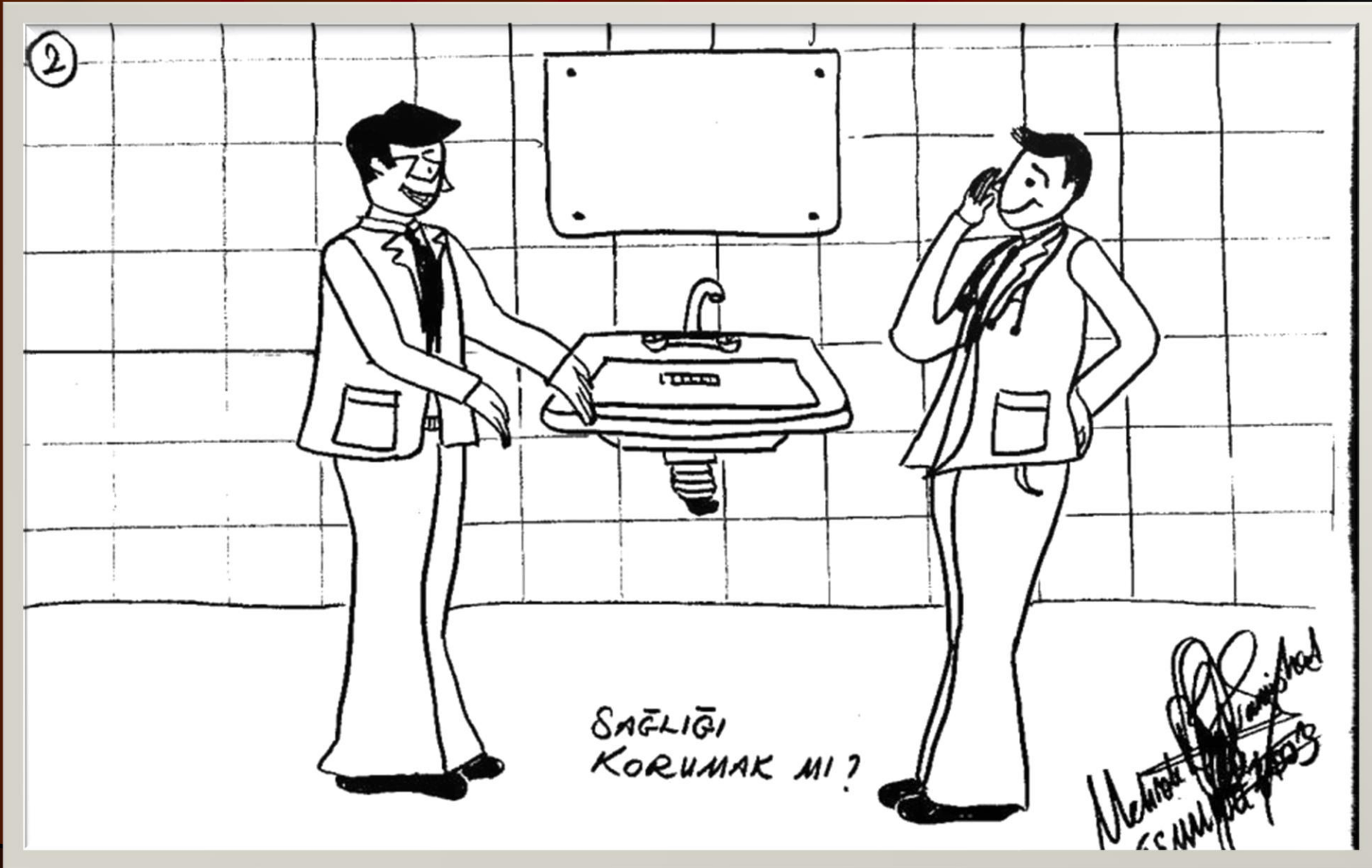

Bu görevleri yerine getirmek için Halk Sağlığı alışanı;

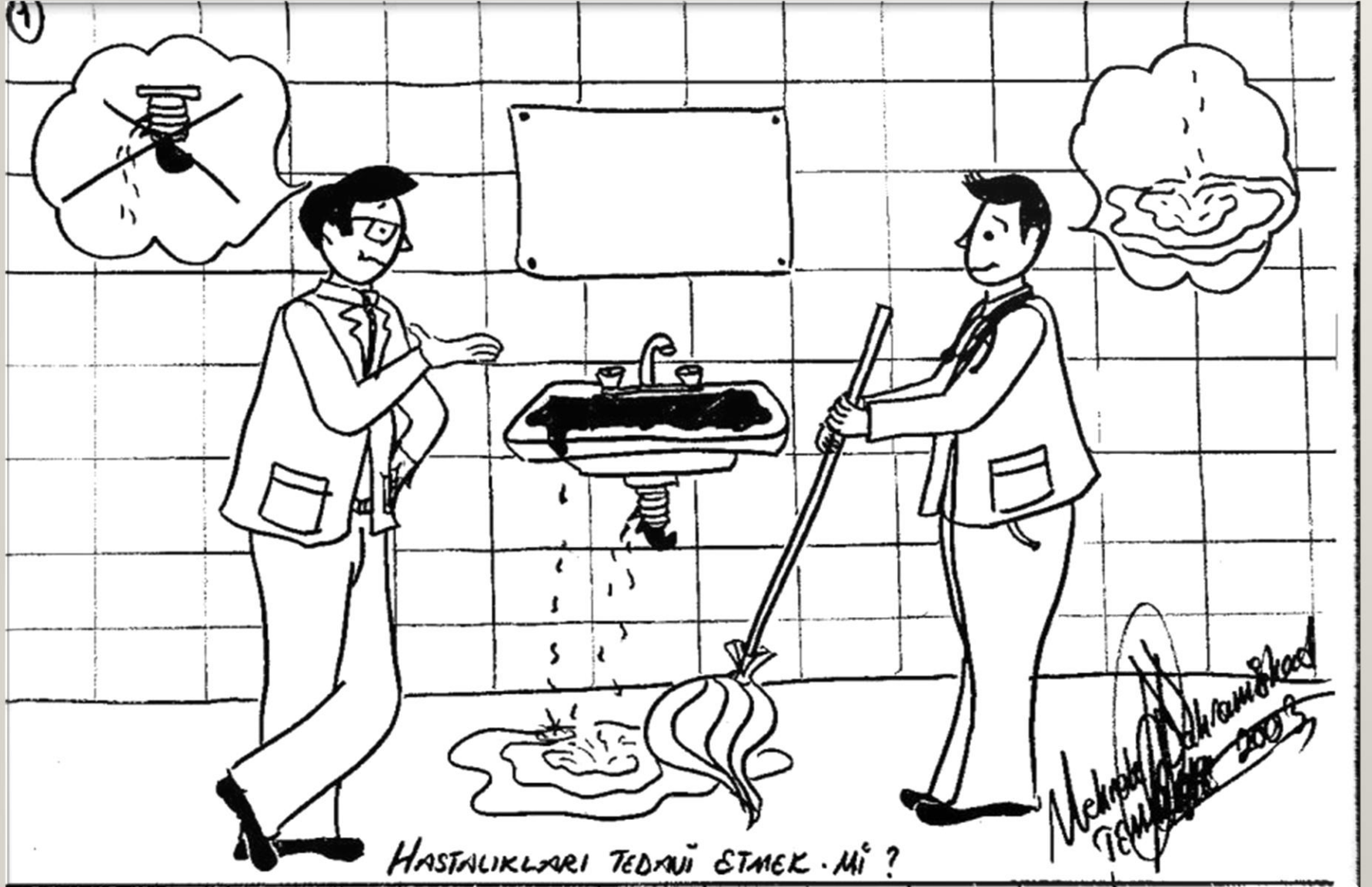
- Araştışıcılık,
- *danışmanlık ve yöneticilik görevlerinde,*
- koruyucu ve iyileştirici sağlık hizmeti sunumunda,
- *salgın incelenmesinde,*
- halkın sağlık eğitiminde ve
- *halk sağlığı laboratuvarlarının işletilmesinde doğrudan görev alır.*

Prof. Burkitt'in klinisyenliğe bakışı-1

Prof. Burkitt'in klinisyenliğe bakışı-2

Prof. Burkitt'in
klinikyeniğe
bakışı-3..

Hem
balondayız,
hem hâlâ
bütün/toplum
yerine bireye
odaklanıyoruz!

~~DIS~~ABILITY

*Polio crippled children
due to non-vaccination*

Just 2 drops!!

www.ahmetsaltik.net

- “ Yayılan ve bulaşıcı hastalıklara karşı insanları koruma hususunda hizmetleri görülen aşıları hazırlamakla meşgul Hıfzısıhha (*Sağlığı Koruma*) Kurumlarımız, tam bir başarıyla çalışmasına devam ve mücadeleye faydalı hizmetler ifa etmektedirler. 1921 yılı içinde üç milyon kişilik **Çiçek aşısı** yapabilen **Sivas** Müessesesi, geçen sene içinde beş milyon kişilik çiçek aşısı, 537 kg **Kolera**, 407 kg **Tifo** aşıları üretmiş ve bunlar âhâliye yeter derecede uygulanmıştır. ”

Gazi Mustafa Kemal **ATATÜRK**

01.03.1923, TBMM 4. toplanma yılı açışında

Aile planlaması temel insanlık hakkıdır.

Dr. Üstün EZER @ustunezer, 27.5.2023

İKİ SURIYELİ GELDİ. **8 yılda 10 çocuk doğurarak 12 kişi oldular.**

SURİYE'liler - AFGANLAR birer sığınmacı değil resmen **İŞGALCİLERDİR !**

Benim Lösemili çocuğum hastanede, tedavide yatmak için yatak bulamazken,
Suriyelilere YOK YOK! Harcanan yaklaşık 100 MİLYAR DOLAR GERİ ALINMALIDIR.

Prof. Ioanna Kuçuradi: “Okullarda felsefe öğretsek 20 yıl sonra farklı bir Türkiye olur. Bilgisizliğin yarattığı sonuçlar yüzünden acı çekiyoruz. Mesleki eğitimden önce ‘insanlaşma eğitimi’ verilmeli.”

Toplum Hekimliği'nin ilkeleri -1

- İnsan yaşamı *hastalık - sağlık* diye yapay dönemlere ayrılamaz. İkiyi içiçedir.
- Hastalığın ne zaman başladığı çoğu zaman net olarak kestirilemez.
Bu 2 süreç birbirine geçişlidir.
- İnsan fizik ve toplumsal / sosyal çevresi ile bir bütündür; onu etkiler ve ondan etkilenir.

Toplum Hekimliği'nin ilkeleri -2

- ***Hekimlik, sağlık hizmetlerinin temelidir.***
- Sağlık hizmetleri ise, sağliğın korunması ve hastaların sağaltımını hedefleyen, çeşitli meslek kümelerinden kurulu büyük bir takımın (*ekibin*), sağlık ve hastalıklarla ilgili her ögeyi hesaba katarak, bir arada yürüttüğü bir hizmettir.

Toplum Hekimliği nedir ??

Bu tümelci yaklaşım **TOPLUM HEKİMLİĞİ**'ni getirmiştir :

Bireyleri tüm çevresi ile ele alarak ve kişinin sağlığını döllenme öncesinden ölüme dek tüm yaşamı boyunca kendi sorumluluğu içinde görerek; sağlam olanları hasta olmamaları için desteklemek;

hastalıkların oluşunda büyük rolü olan çevredeki

fizik, biyolojik, ruhsal, toplumsal ve ekinel (*kültürel*)

olumsuz etmenleri açıklayarak daha olumlu bir çevre yaratmak ve

hasta olanları bulmak, onlara -erken- tanı koymak ve etkinlikle

sağaltmak bilim ve sanattır **Toplum Hekimliği...**

Toplum Hekimliği eğitiminin amacı...

Öğrencilere sağlık çalışanlarından oluşan bir takımla (*ekiple*) toplum içinde koruyucu ve iyileştirici hekimliğin nasıl uygulanacağını, **Epidemiyoloji** ve sosyal bilim yöntemlerini kullanarak toplumun sağlık sorunlarını ve bunların önemlilik derecelerini saptamayı ve uygulama sonuçlarını değerlendirme.. bilgi ve becerilerini kazandırmaktır.

{K. Deuschlee, 1963, ABD Kentucky Ünversitesi'nde ilk Toplum Hekimliği Böl. Kurucusu}

224, Prof. Fişek ve Yabancılaşma..

Toplumdaki sorunlar tek ve birbirinden ayrı değildir. Dolayısıyla Toplum Sağlığı uygulaması da tek boyutlu olamaz. Planlı, eşgüdümlü hizmetler sistemi gerektirir.

Örn. çoğu gelişmekte olan ülkede hekime giden hastaların büyük çoğunluğunun hekimin önerilerini anlamadığı, anlasa bile önemli bir bölümünün parası olmadığından yazılan ilacı alıp gereği gibi kullanmadığı bilinen bir gerçektir. Bu olgu karşısında hekimlerin ilgisiz kalmaları düşünülemez (dikkat; **yabancılaşma!**).

224 sayılı Sosyalleştirme Yasası, Prof. Fişek ve Yabancılaşma..

İnsan ve toplum sağlığı dar bir açıdan irdelenemez.
Sağlık, çok etmenli ve çok karmaşık bir sistemdir.
İşte lkemizde Prof. Dr. **Nusret Fişek**'in
1961'de çıkarılmasını sağladığı
224 s. Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Yasası,
sağlığa **tümelci** (*bütüncül, holistik, integre*)
bakmaktadır..

Prof. Fişek ve Sağlık Ocakları..

- *Fişek'in öngörüsüne göre, Sağlık Ocaklarında sağlık ekibi, hasta sağaltımı ile önce halkın güvenini kazanacaktır.*
- *Bu zeminde kişiye ve çevresine dönük **koruyucu sağlık hizmetleri** topluma daha kolay kabul ettirilebilecektir. Bununla da yetinilmeyecek, sağlık ekibi toplum kalkınması ve öbür sosyal, ekonomik hareketlere önderlik edecek veya katılacaktır.*
- *Ülkemizde Toplum Hekimliği sisteminin kurucusu **Prof. Dr. H. Nusret Fişek;***
- ***“Hekimliğin yarını; kökenlerini bugünden alan Toplum Hekimliği görüşü çerçevesinde oluşacaktır.”*** görüşündedir.

Toplum Hekimi kimdir ??

Bir toplumdaki sağlık sorunlarını
ortaya çıkararak,
bu sorunların çözümlenmesi için
Çeşitli dallardaki uzmanlarla işbirliği yaparak
onlara yol gösteren ve hizmetlerin gelişmesini
gözleyen ve değerlendiren kişidir. Yani
TOPLUMA HEKİMLİK YAPAN kişidir.

Toplum Hekimi kimdir ??

*Tek tek bireylerin sağlık sorunlarıyla değil;
bütünsel olarak, makro düzlemde toplumun genelini
hedef alan hekimlik dalıdır. Hedef tek tek Ayşe'nin,
Mehmet'in kızamığı, ishali, diş çürüğü değil;
tüm toplumda bu sorunların denetimidir.*

Kitlesele ya da toplumsal yaklaşım söz konusudur.

Bunun için tüm tıp dalları uyumlu biçimde,
Toplum Hekimliği görüşü içinde çalışmalıdır ve
bu orkestranın şefliğini **TOPLUM HEKİMİ** yapmalıdır.
Sağlık hizmetlerinin şemsiyesi bu felsefe olmalıdır.

Sağaltıcı hizmetler..

Sağaltıcı sağlık hizmetlerinin konusu yalnızca **hasta ve hastalıktır**. Bu 2 olguya yön verir, onlarla yönlenir. Genelde kişiseldir.

Koruyucu sağlık hizmetlerinde ise hedef kişi değil, toplumdur. Toplumda önerilerde bulunulur.

Bir **ekiple** çalışılır. Sonucu kimi kez uzun zamana bağlıdır, kimi kez de çabuk sonuç alınabilir.

Çoğu kez ucuz, kolaydır, **toplumsal yararı** yüksektir.

Gerek sağaltıcı gerekse koruyucu sağlık hizmetlerinin ortak amacı, **sağlıklı toplumdur**.

Sağaltıcı hizmetler..

Bu durumda verimli bir işbirliği kaçınılmazdır. İnsancıl (*hümaniter*) boyut bir yana bırakılarak *ekonomizm* açısından bakılsa bile; sağlıklı insanların daha verimli ve üretken olacakları açıktır.

Öte yandan erken ölüm açık bir sermaye yitiğidir. Hastalığın salt biyolojik bir süreç olmadığı; aynı zamanda sosyal, ekonomik ve ekinsel bir olgu da olduğu akıldan çıkarılmamalıdır.

Halk Sağlığı ve Küreselleştirme..

- 1. *Paylaşım Savaşı* ardından 40-50 yılda Halk Sağlığı temelli çalışmalar çok başarılı olmuş ve Halk Sağlığı hizmetleri sağaltıcı hekimlik denli değer kazanmıştır.
- Ne var ki, **Küreselleşme** adı altında dayatılan yeni **vahşi kapitalizm** (*sözde neo liberalizm!?*) her şeyin önüne karı koymaktadır..

SAĞLIKTA ÜRETİME VE FİNANSMANA GÖRE HİZMET TÜRÜ

FİNANSMAN

KAMU

ÖZEL

Ü
R
E
T
İ
M

KAMU

TÜMÜYLE KAMU
HİZMETİ
(İSKANDİNAVYA,
İNGİLTERE)

KAMU'DA ÖZEL
YATAK / RANDEVU/
DÖNER SERMAYE
(TC ÜNİVERSİTE)

ÖZEL

ÖZEL
HASTANEDE/
LABORATUVARDA
RESMİ HASTA
(TC SSK)

ÖZEL SİGORTA /
ÖZEL HASTANE
(ABD)

Hekimliğin Geleceği..

Haziran 2000'de ön sonuçları açıklanan **İnsan Genom Projesi** (*Human Genom Project*), on milyarlarca Dolara malolan ve uluslararası işbirliği ve katılımı ile gerçekleştirilen dev bir projedir. *Bu proje, sayıları 26 bin dolayında olan insan genlerinin baz dizilim şifrelerini ortaya koymuştur.*

Her bir genin hangi hastalık ya da özellikten (*fiziksel, ruhsal, biyokimyasal-metabolik vb.*) sorumlu olduğu da önümüzdeki yıllarda giderek aydınlatılacaktır. Bu durumda, erken tanı ve **genetik danışma** ile koruyucu sağlık hizmetlerinin tüm sağlık hizmetleri içinde payının giderek artacağı, bütün uzman çevrelerce öngörülmektedir.

Hekimliğin Geleceği..

Sağaltıcı hizmetlere, özellikle gecikmiş ve sağaltımı güçleşmiş / olanaksızlaşmış hastalıklarda daha az gerek kalacaktır. Bu gelişmeler, Türkiye’de Halk Sağlığı’nın kurucusu olan Prof. Fişek’in Hekimliğin yarını, kökenlerini bugünden alan Toplum Hekimliği görüşü çerçevesinde oluşacaktır. doğrutusundaki değerlendirmesinin ne denli tutarlı ve yerinde olduğunu kanıtlamaktadır.

KÜRESELLEŞ-TİR-ME ve İHEB

İnsanlık, ortak usu ve sağduyusu ile, 2. Büyük Paylaşım Savaşı sonrasında ulaştığı evrensel küresel değerlere yeniden sahip çıkmasını bilecektir. **Küreselleşme masallarıyla** sağlık alanında da yaşanan ve giderek artan eşitsizliklerin sürdürülemeyeceği tartışma dışıdır.

Eylül 2002'de Johannesburg'ta gerçekleşen Dünya Doruğu'nun ana teması **Sürdürülebilir Kalkınma**'dır.

Bu bağlamda, Küreselleşmenin *tu kaka* kıldığı, taa 1948'e tarihlenen

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi,

insanlığın ortak Aydınlanma ülküsü olarak

3. Binyıl sürümüyle yeniden yüceltilmelidir.

KÜRESELLEŞ-TİR-ME ve İHEB

Bu Bildirge'nin 25. maddesi

bir kez daha aşağıdadır :

**HER-KES; ırk, din, dil, politik inanç, ekonomik
ve sosyal durum ayrımı gözetmeden;
erişilebilecek en yüksek düzeyde
sağlıklı olma TEMEL hakkına sahiptir.**

Halk Sağlığı mı Medikal Paradigma mı ??

- Dolayısıyla sağlık hizmetlerinde Halk Sağlığı, hekimlik hizmetlerinde de Toplum Hekimliği kaçınılmaz olarak gündeme girecektir. Bu sağlıklı sürece katkı vermek, hekimler için haklı bir onur ve ayrıcalık kaynağı, bir tarihsel sorumluluk.
- McKinlay ve ark. nın bir makalesinde sağlık kavramlarına farklı bakış açılarına göre oluşan değişik Halk Sağlığı eylemleri işlenmektedir.

(McKin-lay BJ, Marceau LD. Am J Public Health. Jan 2000, Vol 90, No 1)

Sağlık Kavramları

Doğal veya
Tıp Bilimi

Bütüncül
Görüş

Bireysellik Sosyal Düşünceler Toplumculuk	1 Aşağıya doğru Sağaltıcı Odaklanma	3
	2	4 Tabandan Tepeye Sağlık Geliştirme Politikaları

*Değişik Halk Sağlığı Eylemleri Doğuran
Farklı Sosyal Düşünceler ve Kavramlar.*

Halk Sağlığı mı Medikal Paradigma mı ??

Buna göre; egemen anlayış *Bütüncül Sağlık Felsefesi* olduğunda (**Halk Sağlığı Paradigması**), toplumcu yaklaşım öne çıkmakta ve tabandan tepeye yapılan bir Halk Sağlığı hizmet sistemi oluşturulmaktadır.

Veya "Toplumcu" yaklaşımla yola çıkıldığında yine '*tabandan tepeye yapılan bir Halk Sağlığı hizmet sistemi*' kurulmakta ve 'Bütüncül Yaklaşım' ile buluşarak tamamlanmaktadır.

Halk Sağlığı mı Medikal Paradigma mı ??

'Bireysel' yaklaşım ya da teknik anlamda tıbbı öne çıkaran bir sistematikte de (*Medikal Paradigma*) tepeden tabana inmeye çalışan -çoğu kez de bu yüzden erişim ve eşitsizlik sorununu çözemeyerek başarılı olamayan- bir sağlık sistemine ulaşılmaktadır. Bu ise, kentliler ve üst katmanlar yararınadır.

Halk Sağlığı mı Medikal Paradigma mı ??

Doğru, verimli ve **HALKTAN YANA** olan, *sağlıkta eğitsizlikleri azaltacak* olan kurgu; **toplumcu anlayığla yola çıkmak** ve sağlık hizmetlerini dar anlamda teknik tıbbi egemenlikten kurtararak *bütüncül Halk Sağlığı anlayığının* hizmetine sunmaktır.

Bir başka anlatımla, tüm tıp bilimlerini, **HALK SAğLIğI bilimlerinin** **yönlendirmesiyle** hizmete koymaktır.

Toplum Hekimliği Tanımı

Deuschele-1960

Toplum hekimliği eğitiminin amacı öğrencilere, sağlık personelinden oluşan bir ekiple toplum içinde koruyucu ve iyileştirici hekimliğin nasıl uygulanacağını, Epidemiyolojik ve sosyal bilim yöntemlerini kullanarak toplumun sağlık sorunlarını ve bunların önemlilik derecelerini saptamayı ve uygulamalardan alınan sonuçları değerlendirmeyi öğretmektir.

Halk Sağlığı Çok Sektörlü..

- **Halk Sağlığı** artık bundan böyle ekonomi, ticaret, güvenlik, ulusal ve uluslararası politika ve öbür bütün alanlardan bağımsız olarak düşünülemez. Hükümetler artık bundan böyle tarım, işgücü, ticaret alanlarında yapacağı ikili veya çokyanlı anlaşmaları, ulusal politikaları kendi insanların ve tüm insanların sağlık veya yaşam niteliğini (*kalitesini*) dikkate almaksızın oluşturamazlar.

European Public Health Association, The Future of Public Health in Europa: Towards a More Active Partnership with WHO/EURO. European Journal of Public Health, 2006;Vol. 16, No. 2, 226-228

Bölgelere göre akraba evliliği

Nüfus ve
Sağlık Araştırması

2018

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verilerine göre Akraba evliliği sıklığı

1968'de	% 29.2
1983'de	% 20.9
1988'de	% 21.1
1993'de	% 23
1998'de	% 25.1
2003'de	% 22
2008'de	% 24.1
2013'de	% 23

- Rüzgar Enerjisi
- Hidroelektrik Enerjisi
- Güneş Enerjisi
- Jeotermal Enerjisi
- Biyokütle Enerjisi

Bir süredir nükleer güç santrallerini kademeli olarak kapatan ülkedeki son nükleer santraller olan Stuttgart yakınlarındaki Neckarwestheim, kuzeydeki Emsland nükleer santrali ve Bavyera'daki Isar 2 kompleksi kapatılmış oldu. Bu üç nükleer santralin 31 Aralık 2022'de kapatılmasına karar verilmişti.

Almanya, nükleer santrallere veda etti

Nükleer santralleri çevre mücadelesi kapattı

Nükleer enerjiyle yumuşu vedalaşmaya hazırlanan Almanya, son üç nükleer santralini 15 Nisan Cumartesi günü kapattı.

Santrallerin kapatılması çevre hareketinin başarısı olarak değerlendiriliyor.

Öncelikli on alan... (1)

1. Sağlıkta hakkaniyeti (equity) geliştirmek ve *herkesin sağlık hakkına erişimini güvencelemek.*
2. Bireysel ve küresel sağlık güvencesini oluşturmak.
3. Cinsiyet (gender) eşitliğini ve sağlıkla ilgili insan haklarını geliştirmek.
4. **Yoksulluğu** ve sağlık üzerindeki etkisini azaltmak.
5. Sağlıkta sosyal belirleyicileri belirlemek ve çözmek.

Öncelikli on alan... (2)

6. Daha sağlıklı bir çevreyi geliştirmek.
7. **Eşitlikçi** ve tümüyle işlevsel sağlık sistemleri kurmak.
8. Uygun sağlık insangücü sağlamak.
9. Bilgi, teknoloji ve bilimi buluşturmak ve birleştirmek.
10. Önderlik ve yönetişimi güçlendirmek.

European Public Health Association, The Future of Public Health in Europa: Towards a More Active Partnership with WHO/EURO. European Journal of Public Health, 2006;Vol. 16, No. 2, 226-228

Sağlık politikaları, hastalık üzerine değil; sağlıklı insan üzerine temellendirilmelidir.

- Gelecekte Halk Sağlığı hastalık üzerine değil, “sağlık” üzerine yoğunlaşmalıdır.
- Toplumlar eksiklerine dayanarak ender olarak gelişirler, daha çok sağlık esenlik durumunda gelişirler, en önemli etmenlerden biri, bireyler için **olumlu bir çevre yaratma** olmalıdır (*spor, yeşil alan gibi*)..

European Public Health Association, The Future of Public Health in Europa: Towards a More Active Partnership with WHO/EURO. European Journal of Public Health, 2006;Vol. 16, No. 2, 226-228

Halk Sağlığı Felsefesi-1

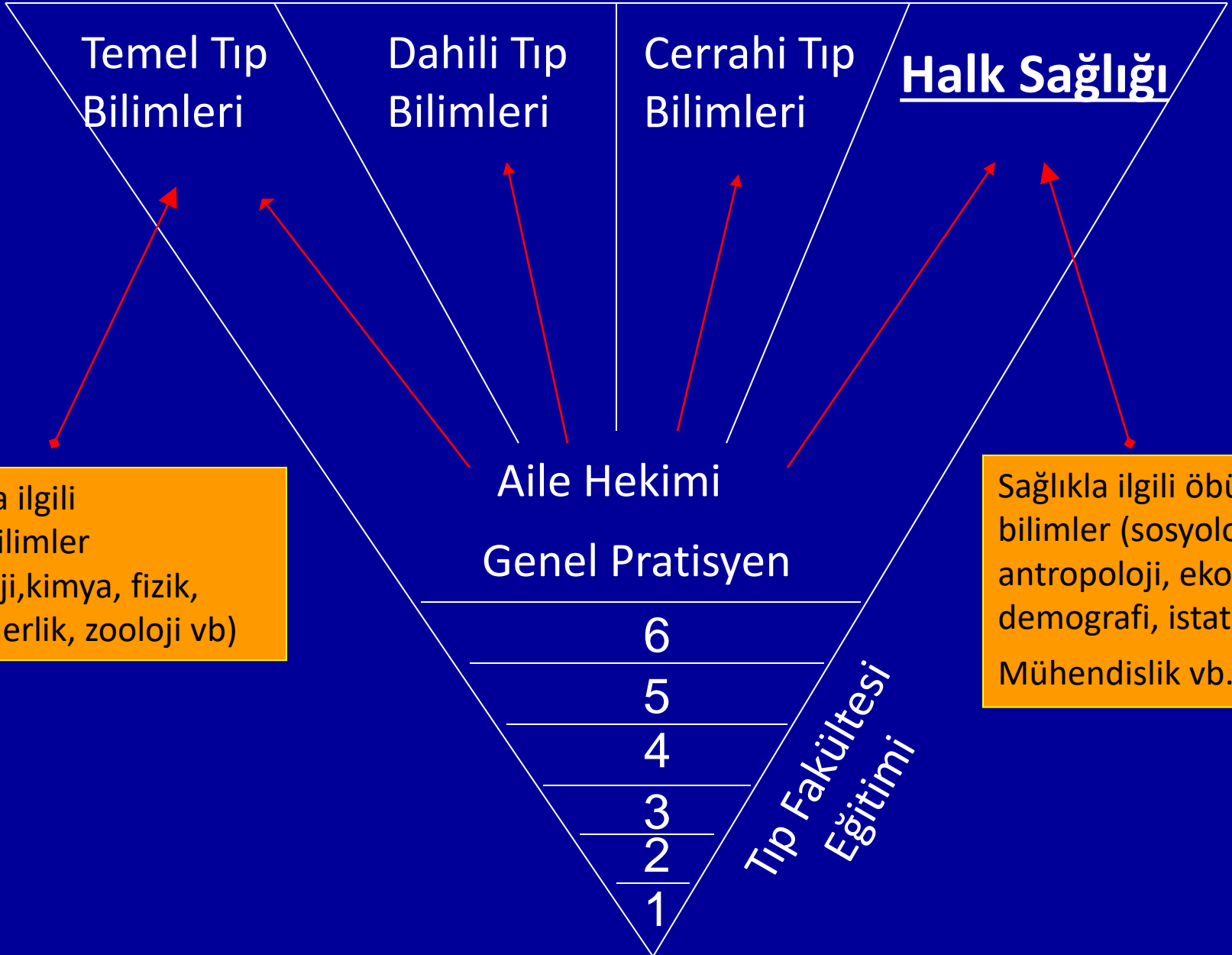
- Sağlık hizmeti sağlama götürülen hizmettir.
- *Kişi evresi ile bir bütündür.*
- Yaşam, doğum öncesinden lme dek bir bütündür.
- *“Koruma” sağaltımdan üstündür. Ucuzdur, kolaydır.*
- En çok görülen, sakat bırakan, öldüren ve iş gücüne engel olan hastalık *“en önemli hastalık”* tır.

Halk Sağlığı Felsefesi-2

- Hastalıkların nedenleri biyolojik, fiziksel, kimyasal ve **SOSYAL** etmenlerdir.
- *Kişinin hastalığı, aynı zamanda ailenin ve toplumun sorunudur.*
- Herkes kendi sağlığından sorumludur .
(self care).

Halk Sağlığı Felsefesi-3

- Sağlık hizmeti bir “*ekip*” işidir.
- *Sağlık hizmetleri multisektöriyeldir.*
- Halkın sağlık hizmetlerine katılımı esastır.
- *Sağlık hizmetlerinde entegrasyon esastır.*
- Sağlık hizmetlerinde “*hakçalık*” (*equity*) esastır. “*Herkese en az, gereksinimi olana daha fazla sağlık hizmeti*”
- Sağlıkta maliyet-kâr değil maliyet-etkililik, **maliyet-toplumsal yarar** önemlidir.

Temel Tıp Bilimleri

Dahili Tıp Bilimleri

Cerrahi Tıp Bilimleri

Halk Sağlığı

Aile Hekimi
Genel Pratisyen

6
5
4
3
2
1

Tıp Fakültesi Eğitimi

Sağlıkla ilgili öbür bilimler (biyoloji, kimya, fizik, veterinerlik, zooloji vb)

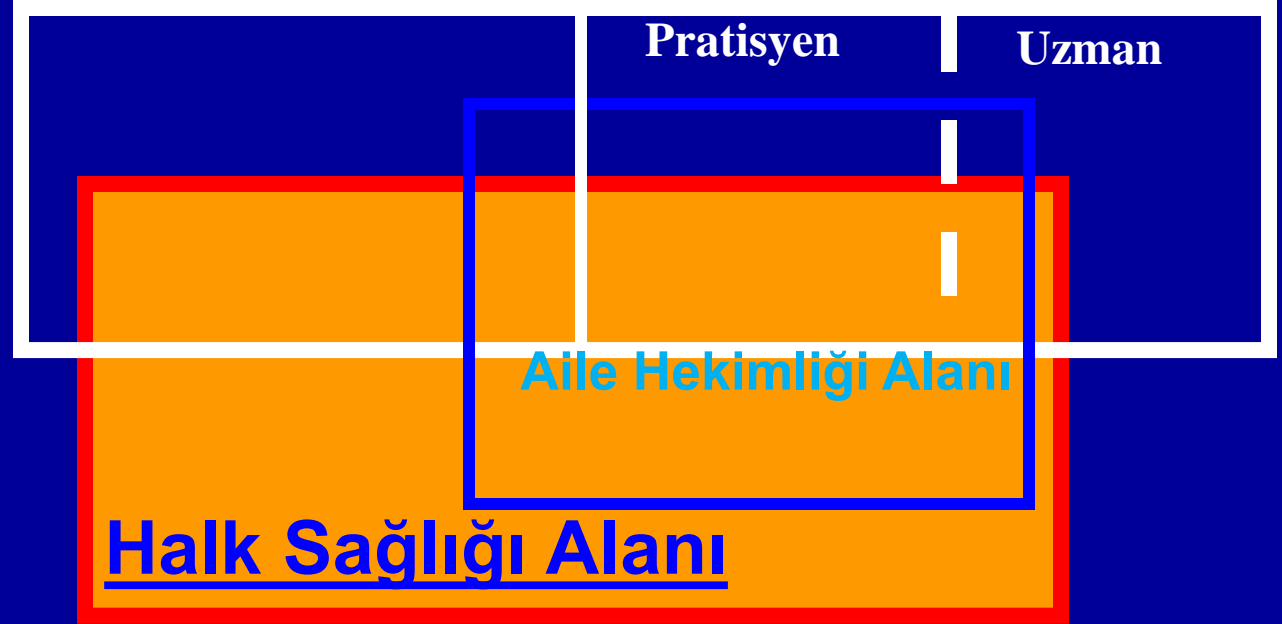
Sağlıkla ilgili öbür bilimler (sosyoloji, antropoloji, ekonomi, demografi, istatistik, Mühendislik vb.)

Tıp Alanı

Preklinik

Klinik

- Ekonomi
- Antropoloji
- Hukuk
- Kamu yönetimi
- Sosyoloji
- Gıda teknolojisi
- Mühendislik
- Biyoloji
- Veterinerlik
- Sosyal Hizmetler

Tıp dışı alan

**«HALK SAĞLIĞI UZMANI,
KURMAY HEKİMDİR.»**

Prof. Dr. Nusret Fişek

Evrensellik ve Yerellik ikilemi..

Halk sağlığı bilimi
kuramsal olarak **evrensel**,
uygulama olarak **yereldir**.

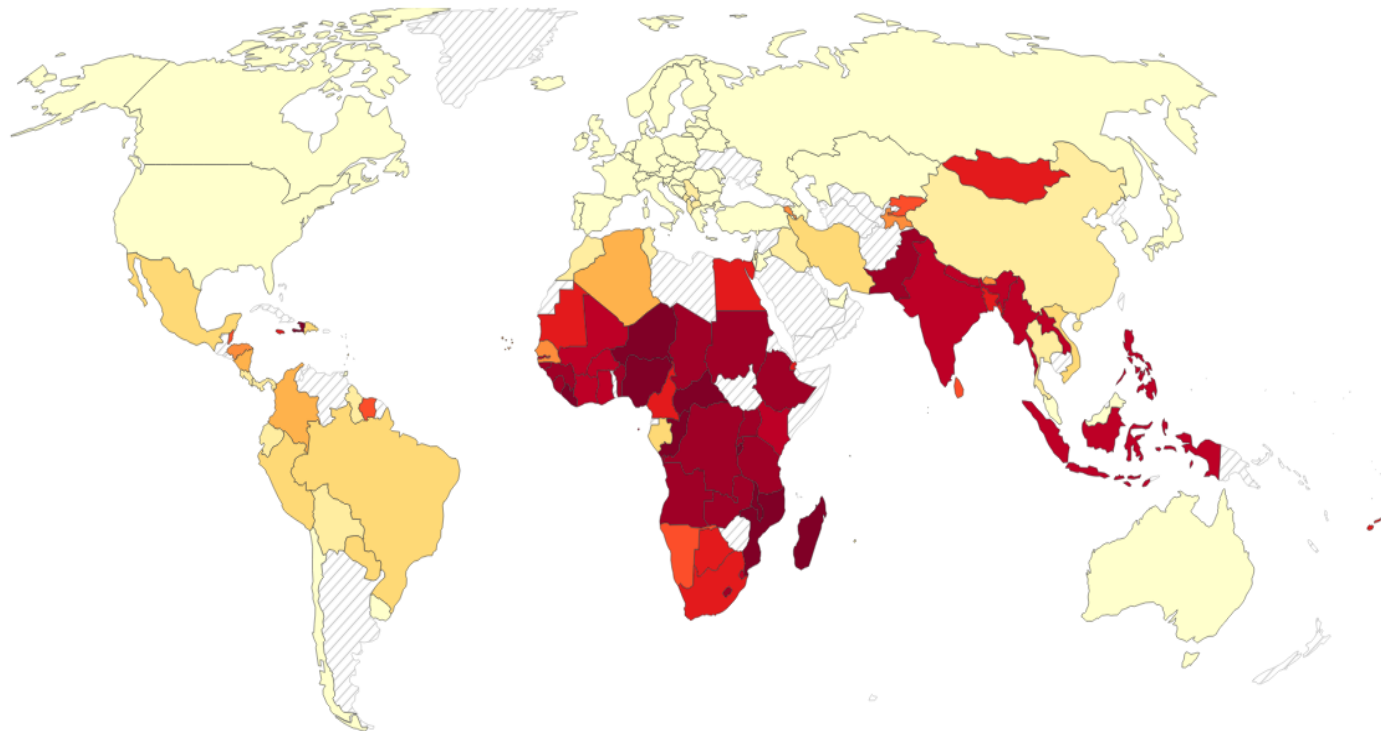
Universal Health Coverage

Share of population that cannot afford a healthy diet, 2021

A diet is deemed unaffordable if it costs more than 52% of a household's income. The cost of a healthy diet is the lowest-cost set of foods available that would meet requirements in dietary guidelines from governments and public health agencies.

Our World
in Data

World

Source: World Bank, adapted from Herforth et al. (2022)

OurWorldInData.org/food-prices • CC BY

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

10 Aralık 1948 – BM’de onaylanma günü

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi

Çeviri ve Sunuş Prof. Dr. Rona Aybay
Çizgiler Semih Poroy

DAR
YAYINLARI

Eşit ve adil yarınlar umuduyla...

**DÜNYA
İNSAN HAKLARI GÜNÜ**

Kutlu Olsun

PREVENTION

Saving Lives & Money

Prevention Science :

A multidisciplinary field devoted to the scientific study of the theory, research, and practice related to the prevention of social, physical, and mental health problems, including etiology, **epidemiology**, and intervention.*

*IOM "Preventing Mental, Emotional, and Behavioral Disorders Among Young People: Progress and Possibilities" pg xxvii

Dünya Sağlık Örgütü'nden güncellenmiş kısa deprem sağlık rehberi

6 Şubat'ta (2023) Türkiye ve kuzeybatı Suriye'yi vuran depremin ardından en az 4.000 ölü ve 18.700 yaralı doğrulandı.

Ne yapalım ?

- Hangi kliniklerin ve hastanelerin çalıştığını öğrenin
- Yaralanmaları sağlık çalışanları ile değerlendirin
- Yakındaki geçici / mobil sağlık hizmetlerini ve sığınakları bulun
- Elektrik akımlarından, gaz hatlarından ve kimyasal tehlike kaynaklarından kaçının

Temiz içme suyu olmayanlar için :

- Şişelenmiş, kaynatılmış veya klor ile dezenfekte edilmiş su için
- Meyve ve sebzeleri su ve çamaşır suyu ile dezenfekte edin. Etiketini kontrol edin - ev tipi çamaşır sularının çoğunda \pm %4 klor bulunur. Bu yoğunlukta 1 litre suya 1 çay kaşığı çamaşır suyu ekleyin
- Ellerinizi sabun ve temiz su veya dezenfektan ile temizleyin
- Yemek pişirirken ellerinizi, yüzeyleri ve mutfak araç – gerecini dezenfekte edin
- Çiğ ve pişmiş yiyecekleri ayrı kaplara koyun..

Prof. Dr. Ahmet SALTİK

www.ahmetsaltik.net

facebook.com/profsaltik

profsaltik@gmail.com

twitter : @profsaltik

Prevention is a science

- Over the last 50 years prevention has changed from the use of scare tactics, information and drug education only...
- To a science based approach which includes:
 - ✓ *Affective education*
 - ✓ *Partnerships*
 - ✓ *Replication of research based models & research based approaches*

- *“İnsanlar sürekli yüksek, temiz, kutsal amaçlara yürümelidirler. Bu davranış biçimidir ki, insan olanın vicdanını, beynini ve bütün insancıl kavramına doyum sağlar.*
- *Bu biçimde yürüyenler, ne denli büyük özveride bulunurlarsa yükselirler ve bu davranış biçimi kesinlikle açık olur.*
- *Çünkü alını açık, beyni açık, kalp ve vicdanı açık insanlarca yönetilen toplumlar, ancak bu anlamda davranışlarının izleyicisi olurlar.”*

Mustafa Kemal Atatürk

- ❑ 20. yy'ın en önemli ve karizmatik önderlerinden olan **Mustafa Kemal Atatürk**, çağcıl (modern) Türkiye'nin kurucusu olarak pek çok alanda silinmeyecek izler bırakmıştır.
- ❑ **Atatürk**'ün *etik düşünme, etik eylem ve etik davranma* kalıtı (mirası) da bu açıdan günümüzde herkes için çok büyük öneme sahiptir.
- ❑ Bu değerli kalıtın (mirasın) gelecek kuşaklara aktarılması, günümüzde ise bizlere kılavuz olması, ülkemizin “muassır medeniyet” (*çağdaş uygarlık*) düzeyine ulaşmasını sağlayacaktır.

224 sayılı yasa, "27 Mayıs Devrimcilerinin halka armağanı"!

"D e v r i m c i l i k ;

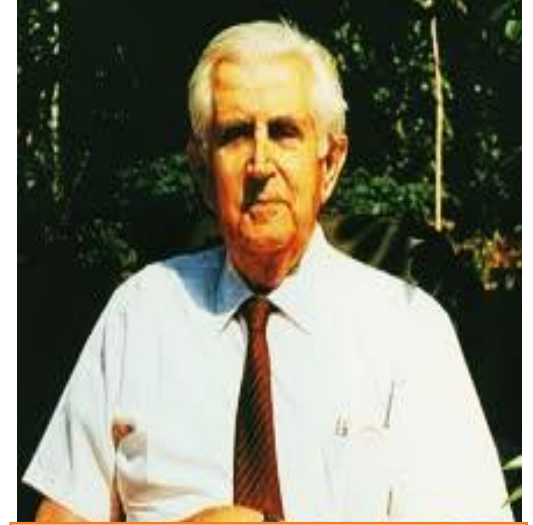
değişen toplumsal koşulların
doğurduğu gereksinimleri karşılamak
için, geleneksel uygulamaları bırakarak
hizmetlere yeni bir yön vermektir."

"5 Ocak 1961'de kabul edilen

Sağlık Hizmetlerinin
Sosyalleştirilmesi Yasası

bir atılım, *Atatürk'ün izinde bir devrimdir.*"

Prof. Dr. H. Nusret FİŞEK

*Türkiye'de Çağdaş
Halk Sağlığı
biliminin kurucusu
1914- 3 Kasım 1990*

*Duygudaşlığın,
sevginin en azından
taşlarda bitmediğinin
resmidir...*

ACIYI BAL EYLEDİK

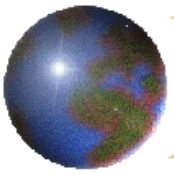
«pir sultan ölür dirilir»

*bak şu bebelerin güzelliğine
kaşı destan
gözü destan
elleri kan içinde
kör olasın demiyorum
kör olma da gör beni
damda birlikte yatmışız
öküzü hoşça tutmuşuz
koyun değil şu dağlarda
san kendimizi gütmüşüz
hor baktık mı karıncaya
kırdık mı kanadını serçenin
vurduk mu karacanın
yavrulusunu
ya nasıl kıyarız insana
sen olmasan öldürmek ne
çürümek ne zindanlarda
özlem ne ayrılık ne
yokluk ne yoksulluk ne
ilenmek ne dilenmek ne*

*işsiz güçsüz dolanmak ne
gün gün ile barışmalı
kardeş kardeş duruşmalı
koklaşmalı söyleşmeli
korka korka yaşamak ne
kahrolasın demiyorum
kahrolma da
gör beni
kanadık toprak olduk
çekildik bayrak olduk
döküldük yaprak olduk
geldik bugüne
ekmeği bol eyledik
acıyı bal eyledik
sıratı yol eyledik
geldik bugüne
ekilir ekin geliriz
ezilir un geliriz
bir gider bin geliriz
beni vurmak kurtuluş mu
kör olsanı demiyorum
kör olma da
gör beni...*

Hasan Hüseyin Korkmazgil

Eğitim y6nlemdiriciniz;

- ✦ Katılım, katkı ve sabrınız için içtenlikle teŐekk6r eder..
- ✦ Sizleri sevgi ve saygı ile selamlar..

Dr. Ahmet SALTİK

MD, BSc, LLM
www.ahmetsaltik.net

